

UNIVERZITA KARLOVA v PRAZE
FAKULTA TĚLESNÉ VÝCHOVY a SPORTU

**Analýza zpětných informací ve vztahu k MOF v tréninkovém
procesu basketbalu mládeže**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

VEDOUCÍ PRÁCE:
PaedDr. Michael Velenský, Ph.D.

ZPRACOVAL:
Kamil Janoušek

Název : Analýza zpětných informací ve vztahu k MOF v tréninkovém procesu basketbalu mládeže

Name: Feedback Analysis in Connection with MOF in Training Process of Basketball for Youth

Cíle práce: Posoudit četnost a kvalitu zpětné informace poskytované trenéry mládeže v závislosti na různých metodicko-organizačních formách.

Metoda: Trenéři jsou testováni pomocí jednoduchého kategoriálního systému v tréninkových jednotkách. Měřený vzorek je v počtu 6 trenérů. Analýza se provádí kvantitativním přímým pozorováním.

Výsledky: Výsledky ukázali jaké zpětné informace jsou nejvíce používané u různých druhů metodicko-organizačních forem a zda je kvalita zpětných informací správná.

Klíčová slova: basketbal, metodicko-organizační formy, verbální komunikace, zpětná informace

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně a použil pouze pramenů uvedených v seznamu použité literatury.

V Praze dne 11. 4. 2007

.....
Kamil Janouškovec

Touto cestou bych chtěl poděkovat PaedDr. Michaelu Velenskému, Ph.D. za odborné vedení práce, cenné rady a praktické zkušenosti. A Matěji Veselému za pomoc při diagnostické části.

Děkuji.

Svoluji k zapůjčení své diplomové práce ke studijním účelům. Prosím, aby byla vedena evidence vypůjčovatелů, kteří musí pramen převzaté literatury řádně citovat.

Jméno a příjmení	Číslo obč. průkazu	Datum vypůjčení	Poznámka
------------------	--------------------	-----------------	----------

Obsah

1. Úvod.....	7
--------------	---

TEORETICKÁ ČÁST

2. Didaktická technologie tréninkového procesu	9
2. 1. Integrace utkání a tréninkového procesu	10
2. 2. Didaktické formy	10
2. 2. 1. Metodicko – organizační formy	11
2. 2. 2. Sociálně interakční formy	18
2. 2. 3. Organizační formy	20
3. Pedagogické schopnosti a dovednosti.	21
3. 1. Komunikativní schopnosti – verbální	22
3. 1. 1. Řečová zpětnovazební informace	23
3. 1. 1. 1. Zpětná informace	24
3. 1. 1. 2. Korekce	26
4. Kvalitativní a kvantitativní pozorování	27
4. 1. Analýza didaktické interakce	30
4. 2. Kategoriální systém pozorování.....	35
5. Cíle práce	37
6. Metody výzkumu	39
6. 1. Pozorování.....	42

PRAKTICKÁ ČÁST

7. Výsledková část	45
8. Diskuse	58
9. Závěr	68
10. Použitá literatura.....	70

1. Úvod

V diplomové práci se zabývám zpětnou informací. Proč jsem si vůbec toho téma vybral a co mě k němu vedlo?

V nácviku herních činností jednotlivce má tento druh komunikace nezastupitelné místo. Celý pedagogický proces mezi trenérem a hráčem je v podstatě nekonečná komunikace mezi těmito dvěma subjekty tréninkového procesu. V tréninkové praxi jsem se dost často setkával s hráči, kteří nevěděli co po nich jejich trenér vůbec chce, jak mají plnit zadaný úkol a jak k němu přistupovat. V podstatě jde říci, že byla špatná komunikace mezi nimi a trenérem. Ten jako řídicí osobnost tréninkového procesu musí hráče řídit tak, aby mu všichni rozuměli a pochopili, co po nich chce. Ve většině případů jsem přesvědčen, že vina je na straně trenéra, který neumí kvantifikovat problém, který chce svým svěřencům sdělit.

Tento problém většinou nastává u trenérů, kteří pocházejí z řad rodičů hráčů či nekvalifikovaných aktivních hráčů, i když ti jsou na tom lépe díky svým praktickým dovednostem. Tímto nechci vůbec zpochybňovat práci trenérů „laiků“, kteří začali trénovat z důvodů svého dítěte v týmu. I já měl takového trenéra a díky jeho snaze udržet náš tým, po odchodu hlavního trenéra, jsme mohli dále hrát basketbal.

A právě proto jsem si vybral téma zpětné informace, která utváří basketbalové návyky jednotlivých hráčů. Chci zjistit jaké druhy zpětných informací, u vzorky mnou vybraných basketbalových trenérů, převládají. A v jakých metodicko-organizačních formách se nejvíce vyskytují v tréninkovém procesu mládeže.

TEORETICKÁ ČÁST

2. Didaktická technologie tréninkového procesu

Nejdůležitější částí v didaktické technologii je stanovení cíle individuálního a týmového výkonu, který se odráží v tréninkovém procesu.

Do tréninkového procesu se promítají bioenergetické, biomechanické a psychické determinanty, které jsou neustále v syntéze. Jelikož tréninkové a soutěžní zatížení je dlouhodobý proces působení na celý organismus, pak „nabývá tato syntéza podoby otevřeného specializovaného integrovaného funkčního systému" (Dobry, 1988, s. 48).

Je tedy nutné, aby byl tréninkový proces ve zmíněných determinantech neustále systematický a vyvážený. V tréninkovém procesu musí být zastoupeny jak specifické, tak nespecifické kondiční zátěžové činnosti. Tyto činnosti pak můžeme dále upravovat podle našich daných úkolů a cílů, které jsme si stanovili.

V tréninkovém procesu nesmíme zapomínat na deformační faktory, které ve velké míře ovlivňují individuální a týmový herní výkon.

2. 1. Integrace utkání a tréninkového procesu

„Výkon v utkání představuje soutěžní zatížení, výkon v tréninkové jednotce zatížení tréninkové" (Dobry, 1988, s. 48).

Zde nám tedy nastává problém, jak postavit vztah mezi výkonem v utkání a v tréninkovém procesu. Každý proces nám dovoluje jiné možnosti.

Utkání:

- je boj proti jiné soupeřící skupině, ale i proti deformačním faktorům,
- utkání je nabito emočními stavy, které se učí hráč kontrolovat,
- hráč se učí přizpůsobovat se herním situacím a snaží se o co nejvýhodnější řešení,
- hráč získává v utkání zkušenosti, jinde nezískatelné,
- je zde neustálá participace na týmovém herním výkonu.

Tréninkový proces:

- dlouhodobé a systematické ovlivňování individuálního a týmového herního výkonu,
- dá se říci, že na rozdíl od utkání je bez rizik,
- snaží se odstraňovat nedostatky, které jsou diagnostikovány v utkání,
- snaží se o naučení chybějících dovedností.

Ke správnému hernímu výkonu je důležité jak tréninkové, tak soutěžní zatížení. Pokud dojde k potlačení jednoho z nich, začne působit jako deformační faktor proti hráči. Proto musí tréninkový proces splňovat podmínky s ohledem na utkání.

2. 2. Didaktické formy

Efektivní řízení tréninkového procesu je jedním z nejdůležitějších faktorů praxe. Didaktické formy nám pomáhají uspořádat vnější podmínky k tomu, abychom se dostali k našim cílům. Rozlišujeme tři druhy didaktických forem:

- metodicko – organizační formy,
- sociálně interakční formy,
- organizační formy.

2. 2. 1. Metodicko - organizační formy

Faktor, který je určující pro zařazení do této didaktické formy, je:

- a) účelné uspořádání vnějších situačních podmínek,
- b) obsah tvořený herními činnostmi s cílem umožnit realizaci daných požadavků formulovaných jako konkrétní herní úlohy (Dobry, 1988, s. 50).

Dobry dále uvádí (tamtéž, s. 50), že: „koncepce individuálního a týmového herního výkonu nás nutí brát stále v potaz všechny determinanty a transformovat je v herní činnosti jednotlivce. Prvním stupněm transformace je působení na biomechanické chování hybného systému (na silové, časové a prostorové charakteristiky) se souběžným rozvojem bioenergetického krytí, které je žádoucí. Zároveň však musíme rozšiřovat kognitivní procesy.“

Na druhém stupni se pak přiřazuje k činnostem jednotlivce nová kvalita, participace, kde jsou individuální výkony přetvářeny ve smyslu činnosti koheze (soudržnosti) do týmového výkonu. Důležitým faktorem je navozování deformačních determinant a jejich rušivých vlivů. Rušivé vlivy musíme zakomponovat do tvorby metodicko – organizačních forem a to z hlediska biomechaniky a z hlediska odolnosti proti rušivým vlivům.

Dobry (1988) zdůrazňuje závažnost systematického používání takových metodicko – organizačních forem, které modelují deformační faktory a jejich vlivy:

- formulace jasně daných požadavků na individuální, skupinový a týmový výkon s kontrolou jejich plnění,
- situační neočekávaností v důsledku činností soupeře a spoluhráčů,
- rozhodování pod časovým tlakem,
- záměrným fyzickým zatěžováním.

Toto by nám mělo pomoci nastínit v tréninkovém procesu funkce utkání, ale bez rizik jednání.

Metodicko – organizační formy jsou určeny vnějšími situačními podmínkami. To chápeme v přítomnosti a nepřítomnosti soupeře a v proměnlivosti situačních podmínek. Kombinací, situačně herních podmínek, můžeme dostat pět typů metodicko – organizačních forem: (Velenský, 2005, s. 10)

- a) průpravné cvičení 1. typu,
- b) průpravné cvičení 2. typu,
- c) herní cvičení 1. typu,
- d) herní cvičení 2. typu,
- e) průpravná hra.

Metodicko – organizační formy obsahují herní činnosti jednotlivce, herní kombinace a herní systémy. Tyto prvky jsou z utkání přenášeny do těchto forem. Tento proces se označuje transpozice herních činností a situací (Dobry, 1988). Pro naše účely jsou tyto transpozice zjednodušovány, redukovány. Didaktickou redukcí, která vznikla tímto procesem, lze rozdělit na objektivní a subjektivní identitu.

Objektivní identita je dána stupněm shody mezi činnostmi a situacemi transponovanými do metodicko – organizační formy a podmínkami v utkání. Poznatky z ní jsou získané pozorováním v utkání.

Subjektivní identitu můžeme chápat jako to, co vidí hráč o jemu davaných metodicko – organizačních formách. Hráč musí pochopit, proč dané cvičení dělá a jaký je jeho význam pro něho samotného. Pokud toto hráč pochopí, pak se mu bude zdát úkol užitečný a pro něj prospěšný.

Didaktickou redukcí dále můžeme rozdělit na elementární – kdy se dostaneme od komplexní herní situace až k technice herních činností jednotlivce a situační – která nás přivede k hernímu cvičení či průpravné hře se sníženým počtem aktivně zúčastněných hráčů na omezeném prostoru, ve kterém se herní situace navozují a vytvářejí.

a) Průpravné cvičení 1. typu

Cvičení je charakterizováno nepřítomností soupeře a hráč předem zná podmínky, které se během cvičení nemění.

Příklady cvičení:

- střelba trestných hodů,
- driblink na místě,
- přihrávání ve dvojicích, trojicích, ve čtverci, na místě.

Tento typ metodicko – organizační formy se v utkání mnoho nevyskytuje. Hráč není příliš časově omezen na přípravu situace a pohybu. Může se plně věnovat kontrole pohybu. Hráč si sám diktuje, kdy pohyb zahajuje. Ve cvičeních je dána přesná organizace, což umožňuje opakovat zadaný úkol. Jasným příkladem je již zmíněný trestný hod.

b) Průpravné cvičení 2. typu

Cvičení je charakterizováno nepřítomností soupeře a hráč předem zná podmínky, které jsou během cvičení náhodně proměnlivé.

Příklady cvičení:

- přihrávka v běhu ve dvojicích, trojicích,
- střelba se střídáním různých míst a vzdáleností,
- únik driblinkem se změnou driblující ruky a se změnou směru.

Tento typ metodicko – organizační formy se už více blíží podmínkám v utkání. Je zde minimální doba k přípravě, orientaci, rozhodování a v konečné fázi k vykonání pohybu.

Z průpravného cvičení 1. typu lehce uděláme průpravné cvičení 2. typu a to pokud stanovíme časový limit. V tomto případě však nesmí dojít ke snížení přesnosti a koordinace. Pohyb musí být i v časové tísní proveden technicky dobře. Další podmínkou je i činnost spoluhráče (např. při přihrávce). Spoluhráč může stát, pohybovat se stranou, k míči, od míče.

Do průpravného cvičení můžeme zařadit i prvek soutěžení: splnit úkol v kratším čase, větší počet pokusů atd. Nevkládáme však závodní cvičení, která mají vylučovací charakter. Nesmíme hráče připravit o možnost zdokonalovat se.

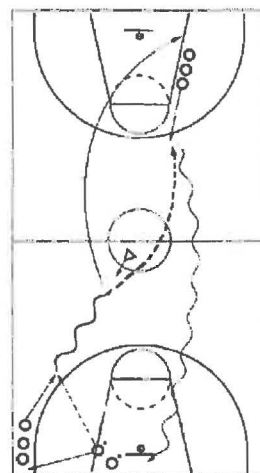
Průpravná cvičení 1. a 2. typu nám dovolují opakovat dovednosti bez přítomnosti soupeře, bez deformačních (rušivých vlivů). Tento fakt odděluje průpravné cvičení od ostatních metodicko – organizačních forem. Dále nám průpravná cvičení dovolují ovlivňovat biomechanické determinanty (pohybové stereotypy), které jsou důležité pro účelný pohyb a jeho transformaci v herní činnost jednotlivce.

c) Herní cvičení 1. typu

Cvičení je charakterizováno přítomností soupeře. Hráč má určené situačně herní podmínky a řešení herní situace. Soupeřova činnost je vždy přísně omezena.

Příklady cvičení:

- hráč přihrává levou rukou trčením spoluhráči, který vybíhá od postranní čáry. Hráč chytí míč a po krátkém driblunku přihrává pravou rukou trčením kolem stojícího soupeře. Postavení je dle obr. č. 1,

obr. č.1

- střelba, před střílejícím hráčem stojí obránce (obránce může mít např. zvednuté ruce),
- pohyb v obranném postoji, reagovat podle soupeře, snažit se být v neustálém kontaktu s útočníkem,
- uvolňování s míčem: hráč, který dribluje musí obejít stojícího obránce (ten smí udělat max. 1 krok), je mu dovoleno vypichovat míč.

Herní cvičení 1. typu nám umožňují vytvářet podmínky pro mnohonásobné opakování jednoho druhu řešení přesně dané herní situace. Vyžaduje to však omezit činnost soupeře a předem určit průběh činnosti. Výhodou pro hráče je to, že se nemusí rozhodovat, která varianta v určité herní situaci je pro něj výhodná, neboť řešení je již předem dané.

d) Herní cvičení 2. typu

Cvičení je charakterizováno přítomností soupeře. Hráč má náhodně proměnlivé, ale limitované situačně herní podmínky.

Příklady cvičení:

- hráči postupují ve trojicích přes celé hřiště tak, že si přihrávají. Na každé polovině hřiště je obránce, který se snaží získat míč. Cílem útočníků je vstřelit koš,
- hráč s míčem přihrává spoluhráči do dvoumetrového úniku a poté se ho snaží dohonit a ubránit ho. Cílem hráče, který chytil přihrávku, je co nejrychleji skórovat,
- útočník střílí ze střední vzdálenosti na koš. Cílem obránce je doskočit míč, přihrát útočnickovi a jít mu okamžitě bránit ve střelbě. Útočník se nesmí nechat zablokovat.

V herním cvičení 2. typu na hráče působí velké deformační faktory. A to z toho důvodu, že už se modelují herní situace, které mají neočekávané a měnící se podmínky a je neohraničená funkce obránce. Herní cvičení 2. typu připravuje hráče na podmínky v utkání a nutí ho se na ně přizpůsobovat. Dobrý (1988, s. 58) uvádí: „vytvoření podmínek situační neočekávanosti jsou diferencované požadavky na:

- a) psychické, bioenergetické a biomechanické determinanty individuálního výkonu,
- b) na činnostní determinanty týmového výkonu."

Cílem útočníka s míčem je obelstít obránce a vsítit koš. A cílem obránce je znemožnit, nebo alespoň ztížit dosažení bodů útočnickovi.

Herní cvičení můžeme rozdělit i podle počtu útočníků a obránců na:

- a) větší počet útočníků nad obránci, či obránci nad útočníky,
- b) stejný počet útočníků a obránců,
- c) stejný počet útočníků a obránců, ale s jedním či více pomocníky.

e) Průpravná hra

Cvičení je charakterizováno přítomností soupeře, neočekávaností situace a souvislým herním dějem. Průpravné hry jsou velice oblíbeny pro svou vysokou variabilitu herního projevu, počítání bodů, kompetičnímu a kooperativnímu faktoru. Průpravné hry vznikají třemi základními způsoby: úpravami basketbalových pravidel, jejich kombinací

s pravidly malých sportovních her a z herních cvičení. Průpravné hry můžeme použít jak v tréninku basketbalu mládeže, tak i v hodinách tělesné výchovy (Šmída, 2006).

Příklady cvičení podle Šmída (2006):

Tři stěny: Průpravnou hru lze hrát v počtu 3:3 - 5:5 na jedné polovině hřiště. Tato hra je využitelná hlavně v malých tělocvičnách, kde není dostatek místa za koncovou a postranní čarou. Žáci jsou rozděleni na dvě stejně početná družstva. Úkolem každého družstva je dotknout se pomocí přihrávek a držením míče všech tří stran hřiště. Míče se nesmí zmocnit bránící družstvo a nesmí být porušena pravidla basketbalu. V průpravné hře není dovoleno driblovat a hra začíná rozskokem na čáře trestného hodu, nebo losováním kapitánů. Družstvo získává bod, pokud se dotkne všech tří stran, aniž by se míče zmocnilo bránící družstvo. Tato průpravná hra je zaměřena na procvičování uvolňování bez míče a na přihrávku. Časové omezení můžeme stanovit přibližně 3-4 minuty, nebo můžeme být limitováni dosaženým počtem bodů podle dovednostní úrovně hráčů. Pravidlo o zahrání míče do zázemí v této průpravné hře neplatí.

Ocásky: Průpravná hra se odehrává ve vymezeném prostoru, který stanoví trenér (např. polovina hřiště na volejbal). V tomto prostoru všichni hráči driblují a zezadu za pasem mají zastrčený kus látky, který jim čouhá ke kolenům. Cílem je sebrat protihráči ocásek z pasu a položit ho na zem. Hráč získává bod, pokud položil ocásek na zem a měl při tom míč plně pod svou kontrolou. Hráč, kterému byl ocásek sebrán, si ho může mimo místo průpravné hry opět nasadit a může pokračovat ve hře. Tato průpravná hra rozvíjí kontrolu nad míčem a procvičuje pozornost hráčů. Hra by měla být časově omezena a to cca 2-3 minuty.

Odstupovaná: Průpravná hra začíná rozskokem ve středovém kruhu hřiště. Proti sobě hrají dvě pěti až šestičlenná družstva na celém hřišti. Žáci používají osobní obranu. Obránce útočníka, který vstřelil koš, odstupuje za hry. Hra končí v okamžiku, kdy počet hráčů jednoho družstva klesne na jednoho. Vítězem se stává druhé družstvo.

Třídy: Průpravná hra se odehrává v prostoru volejbalového hřiště, které je rozděleno pomocí čar na čtyři menší zóny. Každý hráč má míč a začíná driblovat v jedné zóně hřiště. Hráči se snaží vypichovat míč ostatním driblujícím hráčům, neboť tak je mohou

dostat ze své zóny. Hráč, jemuž byl vypíchnut míč, pokračuje do další zóny, kam se přesouvají hráči, kterým byl také vypíchnut míč. Hráči, kteří dále ztrácejí míč, se posouvají do třetí a čtvrté zóny, až nakonec vypadnou z průpravné hry. Průpravná hra končí v okamžiku, kdy v každé zóně je jen jeden hráč a zbývající hráči jsou mimo prostor hřiště. Tato průpravná hra rozvíjí kontrolu nad míčem, krytí míče při driblinku a schopnost pozornosti.

Průpravná hra je pro trenéra dobrou příležitostí k diagnostikování individuálního i týmového herního výkonu. Z ní pak vychází při stanovování cílů a úkolů. Průpravná hra je pro něj spojovacím článkem mezi metodicko – organizačními formami a utkáním, které se snaží v těchto hrách navodit. Podle Dobrého (1988, str. 60) můžeme průpravnou hru získat několika způsoby:

- a) úpravami pravidel sportovní hry,
- b) úpravami malých pohybových her a přibližováním jejich obsahu a pravidel sportovní hře,
- c) úpravami herních cvičení.

2. 2. 2. Sociálně interakční formy

Sociálně interakční forma je vztah mezi trenérem (subjektem didaktického procesu) a hráčem či hráči (objekty didaktického procesu). Sociálně interakční formy můžeme rozdělit na:

- a) hromadné,
- b) skupinové,
- c) individuální.

Každá z těchto forem nám umožňuje přímé i nepřímé kontakty mezi subjekty a objekty tréninkového procesu.

a) hromadná sociálně interakční forma

Lze ji charakterizovat tím, že celé družstvo provádí trenérem stanovenou činnost. Trenér je řídicí a kontrolní osobou.

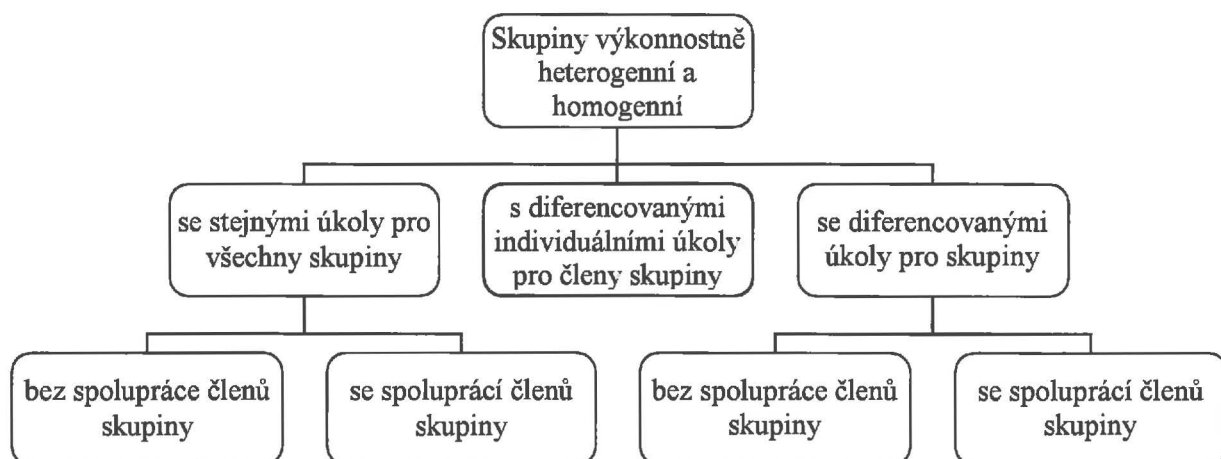
V hromadné formě pomocí příkazů a úkolů ovládáme všechny účastníky tréninkového procesu. Takovéto ovládání je náročné na organizaci a potlačuje bioenergetická hlediska jednotlivých hráčů. Trenér komunikuje s celým družstvem, jednotlivec je v pozadí. Pro trenéra to je velice namáhavé z hlediska verbálních dispozic.

„Hromadná forma je někdy nezbytná a nelze se bez ní obejít. Lze v ní působit na jednotlivce přes celé družstvo a tím zacházet s jednotlivcem jako se členem skupiny. Takovéto působení je nutné a nenahraditelné. Nesmí však být převládající, jak tomu v praxi často bývá" (Dobry, 1988, s. 66).

b) skupinová sociálně interakční forma

Lze ji charakterizovat jako menší skupinu hráčů. Interakce mezi trenérem a hráči je osobnější a adresnější. Trenér může zohlednit individuální i bioenergetické determinanty. Je více příležitostí ke zpětné vazbě, vysvětlení situace, pochvale. Učitel může snížit hlasitost svého verbálního projevu než u hromadné formy. Hráč musí být v představě, že trenér promlouvá k němu.

Skupinové formy můžeme rozdělit (Dobry, 1988, s. 67):

Do různorodých (diferencovaných) sociálně interakčních skupin můžeme zařadit náhodně vybrané žáky bez jejich pozice v týmu.

Do stejnorodých skupin zařazujeme:

- hráče, kteří plní stejné role v týmu (rozehrávači, pivoti),
- hráči, kteří tvoří funkční organickou jednotku (křídelní útočníci),
- hráči, kteří mají podobné funkční a metabolické ukazatele.

c) individuální sociálně interakční forma

Je zaměřená na hráče. Na jeho tempo vývoje, na individuální fyzické i psychické zvláštnosti. Je velice těžké realizovat rozvoj potencionálního požadavku hráče. V tréninkové praxi by jsme se měli více snažit o komunikaci mezi trenérem – hráčem. Trenér musí naučit hráče tvořivému a samotnému myšlení. Musí v hráčích pěstovat kreativitu, nesmí být vázáni kombinacemi, jak se často děje. Trenér má v této formě možnost rozdělit cvičení pro herně slabší i silnější hráče. Trenér musí chválit.

2. 2. 3. Organizační formy

Pro zařazení do této skupiny didaktických forem jsou důležité vnější podmínky. Je to rámeček vymezený časově, místně a obsahově. Organizační formy můžeme rozdělit na:

- tréninkovou jednotku,
- tréninkový cyklus,
- tréninkové období,
- tréninkové utkání,
- soutěžní utkání.

„Progresivně pojatá struktura tréninkové jednotky se zakládá na optimalizovaném intenzivním profilu pohybového zatížení a na optimalizované posloupnosti pohybových činností při plném respektu ke všem ostatním specifickým determinantám herního výkonu" (Dobry, 1988, s. 72).

3. Pedagogické schopnosti a dovednosti

Pedagogické schopnosti a dovednosti jsou základem pedagogické činnosti každého učitele či trenéra. Na jejich základě jsou vybírání kandidáti na tuto práci. Proto, abychom je mohli dále rozvíjet a posilovat, potřebujeme znát jejich základní počet, strukturu, vzájemné vztahy. Tyto informace je potřeba znát ke studiu jak magisterskému, postgraduálnímu, tak i v pedagogické praxi (Rychtecký, Fialová, 2004).

Mezi základní pedagogické schopnosti a dovednosti (tamtéž, s. 106) patří:

- a) pohybové schopnosti a dovednosti,
- b) didaktické schopnosti,
- c) percepční schopnosti,
- d) expresivní a komunikativní schopnosti,
- e) organizační schopnosti,
- f) mentální a tvůrčí schopnosti,
- g) akademické schopnosti.

V práci se dále zajímám o komunikativní schopnosti, které jsou hlavním tématem. Zaměřuji se na verbální komunikaci, která je nepostradatelnou součástí didaktického procesu a popisuji druhy a příklady zpětných informací.

3. 1 Komunikativní schopnosti - verbální

Komunikativní schopnosti můžeme rozdělit na verbální (řečové) a nonverbální (mimoslovní).

„Komunikativní (výrazové) schopnosti se obvykle vymezují jako dispozice k jasnému a přesnému vyjádření myšlenek a citů pomocí řeči, mimiky a pantomimiky“ (Rychtecký, Fialová, 2004, s. 108).

„Nejčastějším prostředkem mezilidské komunikace je řeč ve své mluvené podobě. Na jejím tvoření se podílejí tři mluvní orgány: ústrojí dechové, ústrojí hlasové, ústrojí artikulace“ (Kalous, 2002, s. 255).

„Základní jednotkou mluvení je slovo, a proto můžeme hovořit o slovní – verbální komunikaci“ (Nelešovská, 2001, s. 43).

Bez pomoci verbální komunikace si řadu činností lze jen stěží představit. Líčíme jím svět okolo nás, vyjadřujeme myšlenky, hodnotíme, kontrolujeme, kritizujeme. Jazyk se proto stává základním prostředkem dorozumívání lidí každé společnosti (Karásková, Krobotová, 1997).

V pedagogickém procesu se verbální komunikace řídí určitými pravidly. V první řadě musí být nějaký záměr, který mám potřebu sdělit (žákovi, hráči). Tento záměr vzniká před slovní formulací a dává jí význam. Poté následuje vlastní sdělení, které přijímá příjemce (v pedagogické praxi většinou žák, hráč, celé družstvo). Příjemce se snaží o dekodování a snaží se o pochopení sdělení (Nelešovská, 2001).

K tomu, aby mohl člověk vyjádřit své potřeby, potřebuje hlas. A každý hlas můžeme charakterizovat třemi determinanty: silou, výškou a barvou. Dále musí hlas vyhovovat i jiným charakteristikám a to: intenzitě, výškou tónu, barvě, rychlostí mluvního projevu, pauzy v řeči atd. (Kalhous, 2002).

3. 1. 1 Řečová zpětnovazební informace

Karásková a Krobotová (1997) uvádějí, že z hlediska kybernetiky můžeme motorické učení chápat jako informačně řízený proces. Dále uvádějí, že součástí řídicí činnosti učitele je poskytování zpětnovazební informace, neboť to z role učitele vyplývá.

Zpětnovazební informace směřuje k tomu, aby byla co nejeftivnější v motorickém učení. Její snahou je docílit, aby odchylka od správného provedení byla od provedení žáka co nejmenší. Jelikož žák, nemá ještě dostatečnou zkušenost na sebereflexi, pomáhá mu zpětnovazební informace k upřesnění provedeného pohybového aktu. Ve vyučovacím procesu nám slouží k vyjádření kvality a kvantity vykonané činnosti vzhledem k ideální představě řídicího subjektu pedagogického procesu (Karásková, Krobotová, 1997).

Novák (1982) uvádí, že učitelovo sdělení zpětnovazební informace žákovi je výsledkem řady na sebe navazujících aktů:

- 1) Motivační - rozhodnutí vyjádřit se,
- 2) Sémantický - výběr vhodných výrazů,
- 3) Sekvenční - určení pořadové struktury sdělení,
- 4) Integrační - vlastní formulace.

Ještě předtím než trenér sděluje své informace, probíhá pozorování žáka. Toto pozorování je vyhodnocováno s představou učitele. Rozhodnutí o informaci jsou dělána v časově krátkém úseku, a proto jsou přímo závislá na zkušenostech, pohotovosti a vynalézavosti trenéra. Zpětnovazební informace ve verbálním projevu má dvě typické podoby: 1) zpětná informace a 2) korekce (Karásková, Krobotová, 1997, s. 19).

3. 1. 1. 1 Zpětná informace

Dobry a kol. (1997, s. 27) definuje zpětnou informaci jako: „formu chování učitele, vztahující se na a k průběhu nebo výsledku vykonané činnosti, hodnotící činnost nebo její výsledek.“

Podle Svatoňe a kol. (1987) zpětná informace upozorňuje žáka bezprostředně na kvalitu provedené činnosti. Obsahově se jedná o zpětnovazební informaci a z časového hlediska se vztahuje k minulosti. V každém případě obsahuje hodnotící soud.

Zpětnou informaci můžeme rozdělit z určitých hledisek. Podle Karáskové a Krobotové (1997) jsou hlavním požadavkem pozitivita.

a) Kladná (integrální) zpětná informace – povzbuzuje žáka v jeho další činnosti a přináší mu příjemný pocit. Pomáhá mu si lépe zapamatovat provedený pohybový akt.

Příklady:

„Výborně!“

„Super.“

„Krásně jsi propnul tu ruku.“

„To byl krásný únik.“

Kladným hodnocením by jsme neměli šetřit, ale nadměrné užívání kladné zpětné informace může u některých žáků podporovat domýšlivost, ješitnost. Časté pochvaly mohou v budoucnu i vyvolat u žáka kontrolu při každém pohybu. Pochvala směřovaná soustavně na jednoho žáka může u ostatních vyvolat závist (Kučerová, 1994).

b) Záporná (dominantní) zpětná informace – obsahuje kritické momenty vzhledem k již ukončené činnosti. Žáka má záporná zpětná informace informovat o nedostacích v provedeném pohybovém aktu. Cílem není žákovi dokazovat jeho nedokonalost, ale pomoci mu v odstranění nedostatků a zlepšení se.

Příklady:

„Co ty nohy!“

„Předkloň se trochu příště.“

„Takhle ne!“

„Špatně jsi se odrazil.“

c) Neutrální zpětná informace – neobsahuje záporné ani kladné postojové aktivity

Zpětnou informaci můžeme dále rozdělit podle subkategorie na (Dobry a kol., 1997):

a) s vyjádřeným věcným obsahem – informace je cíleně směřována a definována,

b) s nevyjádřeným (zamlčeným) věcným obsahem – informace není přesně definována.

Karásková a Krobotová (1997) uvádějí, že při analýze jimi sledovaných učitelů tělesné výchovy konstatovali toto pořadí výskytu:

1. Kladná zpětná informace s nevyjádřeným obsahem, např.:

„Dobře,“ „To je ono.“

2. Záporná zpětná informace s vyjádřeným obsahem, např.:

„Nebyly napnuté ruce.“ „Slabý odraz.“

3. Záporná zpětná informace s nevyjádřeným obsahem, např.:

„Špatně.“ „Takhle to nemá vypadat.“

4. Kladná zpětná informace s vyjádřeným obsahem, např.:

„Teď jsi správně pokrčil tu pravou ruku.“

Brophy uvádí, že vyšší frekvence zpětných informací s nevyjádřeným obsahem naznačuje jistou stereotypnost, která zbavuje zpětné informace funkčnosti. Evokuje dojem, že je učitel užívá nahodile. I když to může vypadat jako stimulace, žák cítí, že je to jen součástí rutinního chování učitele (1981 in Karásková, Krobotová, 1997).

Požadavkem na kvalitní zpětnou vazbu by měla být záporná zpětná informace s vyjádřeným obsahem. Zápornou zpětnou vazbu s nevyjádřeným obsahem lze označit za neúčinnou a zbytečnou. V samotné praxi je velký rozdíl v používání kladných a záporných zpětných vazeb. Lze to přičíst individuální osobnosti učitele (Karásková, Krobotová, 1997).

3. 1. 1. 2 Korekce

Korekce je zvláštním druhem zpětnovazební informace v mluveném projevu učitele. Je to forma učitelova chování, která požaduje okamžitou, nebo oddálenou změnu v prováděné pohybové činnosti. Vztahujeme ji ke kritickým místům nebo částem již vykonané činnosti (Dobry, 1997).

Některé literatury nazývají korekci synchronní zpětnovazební informací, čímž chtějí zdůraznit, že je podávána v průběhu pohybové činnosti žáka. Je důležité dále upozornit na nesprávné tendence v mluveném projevu učitele. Ten koriguje spíše chyby velmi viditelné na rozdíl od chyb, které jsou podstatné pro správné provedení cvičení (Karásková, Krobotová, 1997).

Příklady:

„Zaber!“

„Zrychli!“

„Pokrč kolena.“

„Nižší driblink.“

„Nekoukej na míč!“

Úspěšnost korekce závisí na jejím slovním obsahu. Pro hráče bude lepší, když mu trenér řekne: „Nízký driblink!“, což je korekce s vyjádřeným obsahem. Než, např. „Co to je za driblink.“, což je korekce s nevyjádřeným věcným obsahem, která hráči vůbec nepomůže.

Podle studií ve vyučovacích hodinách jsou velké rozdíly v použití korekcí. Její zastánci tvrdí, že musejí opravovat žáka okamžitě, aby si neautomatizoval prováděný pohyb. Naopak odpůrci argumentují tím, že efektivnost je nulová. Žák nestačí informaci zpracovat a natož na ni reagovat. Spíše to u něj posiluje rozptylování a nesoustředěnost (Karásková, Krobotová, 1997).

4. Kvalitativní a kvantitativní pozorování¹

Chování lidí je ve většině případů cílem jakéhokoliv zkoumání. Je lidské pozorovat různé projevy lidí. A pro tento důvod existují různé metody pozorování. Snahou je zjistit skutečný děj.

Základní druhy kvalitativního pozorování (s. 134):

Na schématu jsou základní typy kvalitativního pozorování. Přímé pozorování je nejrozšířenější formou sběru dat, za ní jsou až rozhovory a nepřímé pozorování. „Tímto typem získávání dat se myslí shromažďování psaných dokumentů nebo uchovávání otevřených sekvencí rozhovorů mezi účastníky situace, které se v následném kroku analyzují v rámci konverzační analýzy“ (s. 135).

¹ Tato kapitola zpracována na základě: Hendl, J. *Úvod do kvalitativního výzkumu*.

Neparticipantní pozorování

Cílem neparticipantního pozorovatele je navázat s pozorovaným subjektem co nejmenší interakci a tím si zachovat co možná nejúplnější záznam chování ve skupině. Výhodou takovéto metody je neangažovanost pozorovatele vůči pozorovanému subjektu. Na druhou stranu nevýhodou jsou špatně zjistitelné některé údaje (např. postoje, vnímání). Snahou kvalitativního neparticipantního pozorování je pomocí protokolu získat co možná nejpřesnější záznam o tom, co lidé dělali a říkali.

Interakční analýzu můžeme zařadit do kvantitativního neparticipantního pozorování a to na základě strukturovaného a systematického pozorování. Toto strukturované neparticipantní pozorování znamenalo ve své době nový způsob výzkumu a za svůj hlavní cíl mělo kvantifikaci chování učitele a žáků během vyučování.

Toto pozorování můžeme rozdělit na dvě základní roviny. Na kategoriální systém a na kódovací protokol. Kategoriálním systémem můžeme chápat proměnné ve výzkumu, které vycházejí z teorie nebo z předpokladů o výzkumu. Kódovací protokol systému naproti tomu představuje funkce systému. Kódování událostí, zaznamenávání doby trvání, intervalové zaznamenávání a časové vzorkování patří mezi nejznámější protokoly pro systematické pozorování. Pro oblast tělesné výchovy byly u nás vytvořeny originální metody interakční analýzy, a to Dobrý, Svatoň, Šafaříková, Marvanová a jejich analýza didaktické interakce (1997) a Svoboda, Kocourek a jejich kategoriální systém pozorování (1987).

Většina výzkumníků se nechce tímto směrem ubírat, ale na druhou stranu dodávají, že systematické pozorování přineslo více informací o pedagogickém procesu než jiné metody.

Participantní pozorování

Participantní pozorování je jedna z nejdůležitějších výzkumných metod. Metoda se zaměřuje na přímou účast na dění, pozorování, analýzu dokumentů, interview s účastníky situací, je vhodná prakticky ve všech aspektech lidské existence. Participantním pozorováním můžeme popsat co, kdo, kde, jak, proč a z jakého důvodu se to děje. Tento druh výzkumu se používá v hloubkových popisech či v analýzách určitého jevu.

Pozorovatel funguje jako aktivní, sám se účastní dění v situaci kolem sebe, je v osobním kontaktu s pozorovanými. To vede k bližšímu seznámení a k lepšímu pochopení problému.

4. 1. Analýza didaktické interakce²

„Analýza didaktické interakce je výzkumná metoda využívající observační, záznamní a výpočetní techniky. Ty umožňují získat empirická data o činnostech účastníků didaktického procesu“ (s. 25).

Didaktickou interakcí rozumíme vše, co se děje mezi účastníky didaktického procesu (učitel – žák, trenér – hráč). Pomáhá nám pochopit vzájemné působení a žádoucí efekty mezi těmito účastníky.

ADI nám slouží na základě dat, které jsme získali reprodukovat didaktický proces. Tím můžeme zkoumat tendence, které se opakují v didaktickém procesu a pomáhá nám poznat jeho podstatu. Pomocí ADI zaznamenáváme souvislosti ve vyučovací jednotce na časové ose a formulujeme nejrůznější výzkumné úkoly, které nám pomáhají odpovědět na otázku, jaký je, byl a měl by být didaktický proces.

Kvalita ADI spočívá v její vysoké spolehlivosti získaných dat, časová neomezenost a možnost použití pro další výzkumy.

Kostrou metody je kategoriální systém, ve kterém jsou všechny determinanty pozorované didaktické skutečnosti vymezeny a utříděny.

Definice kategorií a subkategorií:

1. KATEGORIE

Obsahuje formy učitelova chování, tvořící zjevnou část učitelovy činnosti.

SUBKATEGORIE

a) Instrukce	b) Korekce	c) Zpětná informace
d) Oznámení	e) Dotaz	f) Recepce
g) Pozorování	h) Posuzování	j) Spoluúčast
k) Nejasná situace		

² Tato kapitola zpracována na základě publikace: Dobrý, L. a kol. *Analýza didaktické interakce v tělesné výchově*.

2. KATEGORIE

Obsahuje formy chování žáka ve „funkci“. Žákem ve funkci můžeme rozumět to, že žák byl postaven do určité role učitelem a dostal od něho určitá rozhodnutí a úkoly.

SUBKATEGORIE

a) Instrukce	b) Korekce	c) Zpětná informace
d) Oznámení	e) Dotaz	f) Recepce
g) Pozorování	h) Posuzování	j) Záchrana
k) Necvičební úkol	l) Demontrace	

Žák může být v této kategorii pověřen nástupem, rozcvíčkou, měřením, vedením družstva

3. KATEGORIE

Tato kategorie obsahuje formy chování skupiny žáků ve funkci. Tzn., že skupina je delegována učitelem a tato skupina převzala některá jeho rozhodnutí a úkoly.

SUBKATEGORIE

a) Instrukce	b) Korekce	c) Zpětná informace
d) Oznámení	e) Dotaz	f) Recepce
g) Pozorování	h) Posuzování	j) záchrana
k) Necvičební úkol	l) demonstrace	

4. KATEGORIE

Tato kategorie se zaměřuje na formy projevu učitele.

SUBKATEGORIE

a) Řečový projev	b) Řečový a pohybový projev
c) Pohybový projev (spojený s mlčením)	d) Nonverbální akustický projev
e) Mlčení (bez výrazného pohybového projevu)	f) Taktilní projev
g) Písemný projev (může být spojen s řečovým)	h) Obrazový projev
j) Nonverbální akustický a řečový projev	k) Taktilní a řečový projev

5. KATEGORIE

Můžeme jí definovat podle postojové aktivity a míry věcného obsahu.

SUBKATEGORIE

- a) Integrace (kladná informace) s vyjádřeným věcným obsahem,
př. „Ta ruka tam byla správně.“
- b) Integrace se zamlčeným (nevyjádřeným) věcným obsahem,
př. „Bylo to výborné.“
- c) Dominance (záporná informace) s vyjádřeným věcným obsahem,
př. „Ty nohy tam byly špatně.“
- d) Dominance se zamlčeným věcným obsahem,
př. „Tomáši to je hrůza!“
- e) Neutrálnost s vyjádřeným věcným obsahem,
př. „Ukážu to s Honzou a Petrem.“
- f) Neutrálnost se zamlčeným věcným obsahem.
př. Učitel sleduje žáky, kteří rozhodují.

6. KATEGORIE

Sleduje činnosti, které jsou předmětem didaktické interakce.

- a) Učební činnost
- b) Organizační činnost, přípravná činnost, pořadová, záchrana
- c) Sociálně mravní chování
- d) Pozdrav
- e) Nefunkční činnost bez didaktického významu

7. KATEGORIE

Obsahuje druhy činnosti žáka determinující současně vztah učitele v didaktické interakci k žákovi.

SUBKATEGORIE

- a) Přímá recepce
- b) Nepřímá recepce, čekání
- c) Výkon činnosti pod přímou kontrolou
- d) Výkon činnosti bez přímé kontroly
- e) Studium písemných a obrazových informací pod přímou kontrolou
- f) Studium písemných a obrazových informací bez přímé kontroly

g) Projev vlastní iniciativy

h) Odpověď

8. KATEGORIE

Jsou v ní obsaženy činnosti skupin žáků ovlivňující současně vztah učitele v didaktické interakci ke skupině.

SUBKATEGORIE

a) Přímá recepce

b) Nepřímá recepce, čekání

c) Výkon činnosti pod přímou kontrolou kontroly

d) Výkon činnosti bez přímé kontroly

e) Studium písemných a obrazových informací pod přímou kontrolou

f) Studium písemných a obrazových informací bez přímé kontroly

g) Projev vlastní iniciativy

h) Odpověď

9. KATEGORIE

Jsou v ní obsaženy činnosti celé třídy nebo zbývající části třídy determinující vztah učitele v didaktické interakce ke třídě.

SUBKATEGORIE

a) Přímá recepce

b) Nepřímá recepce, čekání

c) Výkon činnosti pod přímou kontrolou kontroly

d) Výkon činnosti bez přímé kontroly

e) Studium písemných a obrazových informací pod přímou kontrolou

f) Studium písemných a obrazových informací bez přímé kontroly

g) Projev vlastní iniciativy

h) Odpověď

Pro záznam ADI se používá bezdrátová vysílačka s přijímačem doplněná o mikrofon, sluchátka a vestavěný značkovač (signál, který se nahraje každých 5 sekund s pořizovaným záznamem).

Pozorovatel komentuje dění na hřišti a zapisuje ho do předem připravených formulářů dle kategoriálního dělení, které bylo již popsáno. Pozorovatel musí být předem zaučen, aby stíhal zaznamenávat kategorie v didaktické interakci. V jednom pětisekundovém intervalu může být zaznamenána jedna i více jednotek didaktické interakce.

Při porovnávání dvou či více vyučovacích (tréninkových) jednotek u jednoho (více) učitelů se používají procenta. K porovnání mezi dvěma jevy se používá tzv. indexu (ten se stanovuje podle vzorce).

Pomocí ADI můžeme vymezit formy chování učitele, žáka, skupiny žáků, projevu učitele, postojovou aktivitu učitele atd. a determinují současně vztah učitele k ostatním účastníkům didaktického procesu.

4. 2. Kategoriální systém pozorování³

Kategoriální systém pozorování byl vyvinut pro zkoumání interakce mezi učitelem a jeho žákem. Autoři si uvědomují, že učitel má rozhodující vliv na výsledky vyučování, a proto se snaží najít takové diagnostické prostředky, které by postihovali vztah mezi učitelem a žáky.

Kategoriální systém pozorování obsahuje 13 kategorií činnosti učitele, z nichž 10 je základních a 3 subkategorie. Dále obsahuje 7 kategorií činnosti žáků.

Kategorie jsou rozděleny takto:

UČITEL

I – Instruuje, popis, vysvětlení, informace

O – Organizuje – dává pokyny

K – Koriguje – oprava chyb a reakce na ně

P – Podněcuje – verbálně a nonverbálně
(bez hodnocení)

CH – Chválí

U – Ukázňuje – prikazuje, zakazuje
učiteli

V – Vychovává – dodržování norem

D – Dotazuje se – hovoří, zjišťuje názory

S – Sleduje

A – Aktivní – dopomoc, příprava pomůcek

ŽÁCI

1 – Cvičí jeden žák

2 – Cvičí dva žáci

3 – Cvičí skupina

4 – Cvičí všichni

5 – Žáci sledují

6 – Žáci vyrušují

7 – Mluví mezi sebou, odpovídají

SUBKATEGORIE – učitel cvičí a:

I_C - Instruuje

O_C - Organizuje

P_C – Vlastní příklad

³Zpracováno na základě publikace: Svoboda, B. Kocourek, J. *Výzkum osobnosti a vyučovací činnosti učitele tělesné výchovy.*

Základem kategoriálního systému pozorování je sledování činnosti učitele a žáka ve vyučovací hodině. Tato činnost se zaznamenává v 5 sekundových intervalech a zapisuje se do předem připravených tabulek pomocí kombinovaného kódu (S4 – učitel sleduje žáky, cvičí všichni).

Pozorovatelů je většinou 2 – 4. Tito pozorovatelé musejí být předem zacvičeni. Po zaškolení se jejich shoda pohybovala v rozmezí 0,7 – 0,8. V této shodě vidí autoři relativně uspokojivý výsledek.

Výhody této metody autoři spatřují v konkrétním zmapování vyučovací jednotky a v možnosti kvantifikace činnosti učitele i žáků. Nedostatek naopak v určitém zjednodušení (schematizace) a v určité nedokonalosti kvalitativních aspektů didaktické interakce.

Výsledky jsou poté zpracovány do tabulek z nichž se získávají četnosti jednotlivých sledovaných položek.

5. Cíle práce

Cílem výzkumu je zjistit, jaký druh zpětné informace vzhledem k metodicko – organizačním formám se nejčastěji používá v tréninkovém procesu mládeže basketbalu a zda je tento druh zpětné informace správný. K pozorování jsme vybrali tréninkové jednotky mládežnických kategorií v České republice. Pozorovaná kategorie je v intervalu mladších a starších žáků a žákyň.

- 1) Kolik zpětných informací podává trenér svým hráčům během tréninku?
- 2) Jaký je nepoužívanější druh zpětné informace bez rozdílu MOF?
- 3) Jaký druh zpětné informace je nejvíce používán v konkrétní MOF?
- 4) Jaká je četnost zpětných informací v konkrétních MOF?
- 5) Jaké sociálně interakční formy jsou používány v MOF?

ad. 1

Chceme zjistit, jaké je celkové množství zpětných informací, které proběhnou v tréninku mezi trenérem a jeho svěřenci.

ad. 2

Zde zjišťujeme, jaký druh zpětné informace je nejvíce používán mezi sledovanými trenéry a jestli je tento druh zpětné informace vhodný.

ad. 3

V tomto bodě nám jde o to, jaký druh zpětné informace (ZI kladná s vyjádřeným obsahem, ZI kladná s nevyjádřeným obsahem, ZI se záporným vyjádřeným obsahem, ZI se záporným nevyjádřeným obsahem) je nejčastěji používán v dané metodicko – organizační formě.

ad. 4

Již vlastní otázka dává zcela jasný úkol. Kolik zpětných informací je navozeno mezi trenérem a hráčem (hráči) v jedné tréninkové jednotce v dané konkrétní metodicko – organizační formě.

ad. 5

Cílem je zjistit četnost sociálně – interakčních forem ve vztahu ke konkrétní metodicko – organizační formě, a jestli je celkově více používána komunikace mezi trenérem a hráčem, či trenérem a celým družstvem.

HYPOTÉZY

1. Podle vlastních zkušeností se domníváme, že trenéři nejčastěji používají zpětnou informaci zápornou s vyjádřeným věcným obsahem.

2. Sociálně interakční forma je převážně zaměřena na hráče. To znamená větší snahu o individuální chování k hráči.

6. Metody výzkumu

Hlavní metodou je přímé pozorování na základě hospitací na tréninkových jednotkách. Provádíme tedy empirický výzkum. Sledujeme něco, co je smysly poznatelné. Při sledování mi pomáhá zaučený student UK FTVS – student specializace basketbalu. Naměřené výsledky jsou vyhodnoceny na základě jednoduchých statistických metod.

Ve výzkumu se soustředíme na rozbor tréninkových jednotek u mládeže. Pozorovaný vzorek tvořili nahodile vybraní trenéři žákovských celků v České republice.

Techniky a prostředky

„Diagnostickou techniku můžeme chápat jako teoretický model operací a časových aspektů vlastního vyšetřování s cílem získat o vyšetřovaném objektu diagnostický údaj. Konkrétní podoby tento model nabývá v jednotlivých diagnostických prostředcích (v určité numerické škále, písemném záznamu pozorování, kategoriálním systému)" (Dobry, 1988, s. 116).

Na výběr máme spoustu druhů vyšetřovacích metod. Tyto metody můžeme třídit podle různých hledisek. Např. podle prostředí, ve které vyšetřování probíhá (laboratorní v. terénní), či podle druhu vědní disciplíny.

Techniky založené na pozorování můžeme rozdělit na (Dobry, 1988, s. 116):

- evidované pozorování,
- posuzování,
- testování,
- dotazování,
- rozhovor,
- anamnéza,
- dotazník.

V práci se zaměřujeme na přímé pozorování tréninkového procesu a na komunikaci mezi trenérem a hráči.

Obecná charakteristika pozorování

Pozorování je specifické svou záměrností, účelností, plánovitostí, soustředěností a aktivností. Můžeme je definovat jako zvláštní druh selektivního, kontextuálního a kontrolovaného smyslového vnímání.

Selektivnost – říká nám, že je skoro nemožné zpracovat všechny podněty, které na nás působí. Proto musíme volit určitá nutná časová a obsahová vymezení.

Kontextuálnost – pozorování nás může dovést k požadovaným cílům jen za předpokladu, že pozorujeme jevy v souvislostech. V kontextu jednoho jevu s druhým.

Kontrolovanost – vyjadřuje snahu o co nejmenší nepřesnosti, o eliminaci chyb a omylů při vlastním pozorování.

Druhy pozorování

Vědecké pozorování můžeme rozdělit na :

- a) přímé a zprostředkované,
- b) kvantitativní a kvalitativní,
- c) prosté a experimentální.

Pro hodnocení kvantitativních a kvalitativních údajů můžeme použít různé techniky a to:

- přímé pozorování a posuzování v utkání, či tréninku,
- zápis o utkání,
- technický zápis,
- videozáznam.

Principy dodržované při pozorování

Při používání techniky pozorování je třeba respektovat určité zákonitosti. A to:

- příprava pozorování,
- postup při pozorování,
- podmínky pozorování,
- chyby a jejich příčiny.

Příprava pozorování

- stanovení cíle pozorování,
- vytvoření a formulování konkrétních dílčích úkolů směřujících ke stanovenému cíli,
- kategorizace forem chování,
- časové vymezení,
- obsahové vymezení pozorování,
- teoretická a praktická příprava,
- příprava kódovacího systému.

Postup při pozorování

- analyzovat činnosti hráčů z pozitivních i negativních stránek,
- porovnávat analyzované údaje se skutečností a s tím, co o věci víme,
- koncentrovat se na pozorovaný jev, nalézt vztah mezi pozorovanými činnostmi a mezi analyzovanými údaji.

Podmínky pozorování

- aktivita pozorovatele,
- přesnost a podrobnost v záznamech,
- systematičnost,
- svědomitost,
- kritičnost.

Chyby a jejich příčiny

- omezené a neúplné vědomosti o pozorované činnosti a její struktuře,
- nedostatečné zkušenosti s pozorováním,
- subjektivita pozorovatele,
- předsudky pozorovatele,
- ukvapenost při pozorování.

6. 1. Pozorování

Před zahájením pozorování jsme si stanovili kategoriální systém, podle kterého jsme zapisovali sledované údaje. Pro jednoduchost a přehlednost jsme si zvolili takovéto značení:

1. - Průpravné cvičení 1. typu,
2. - Průpravné cvičení 2. typu,
3. - Herní cvičení 1. typu,
4. - Herní cvičení 2. typu,
5. - Průpravná hra.

KN – Kladná zpětná informace s nevyjádřeným obsahem,
KV – Kladná zpětná informace s vyjádřeným obsahem,
ZN – Záporná zpětná informace s nevyjádřeným obsahem,
ZV – Záporná zpětná informace s vyjádřeným obsahem.

J – Interpersonální forma směřována jednotlivci,

H – Interpersonální forma směřována družstvu (hromadná).

Při vlastním pozorování jsme postupovali tímto způsobem:

- a) pojmenovat, co jsme chtěli sledovat,
- b) připravili jsem si plán, kde sledujeme zapisované údaje,
- c) vlastní pozorování,
- d) zhodnocení každé hospitační tréninkové jednotky,
- e) zhodnocení pomocí statistických údajů celé práce.

Při pozorování jsme se inspirovali analýzou didaktické interakce (Dobry a kol., 1997) a kategoriálním systémem pozorování (Svoboda, Kocourek, 1987). Tyto metody jsme detailně popsali v kapitolách 4. 1. a 4. 2. Z těchto prací jsme vycházeli pro své pozorování.

Na každém pozorování se mnou je přítomen student FTVS UK – specializace basketbal. Trenér nikdy dopředu neví, co je tématem pozorování, s tím je seznámen až na konci tréninkové jednotky. K tomuto jsme přistoupili z obavy, že trenér se může více soustředit na kvalitu zpětné informace.

Při začátku cvičení vždy pomocník pustí stopky a při konci cvičení hlásí naměřenou hodnotu. Mým úkolem je zjistit o jakou metodicko – organizační formu se jedná a zapisovat jaký druh zpětné informace je sdělen hráči či hráčům. V příslušném řádku poté vždy je čas v příslušné metodicko – organizační formě a dále druh interpersonální formy v příslušné kolonce zpětné informace. Jsme si vědomi toho, že vždy nemusíme vypožorovat všechny zpětné informace v tréninku. Pomocník v tomto ohledu hodně pomáhá a doufám, že naše záznamy jsou odrazem tréninkové jednotky.

Po skončení tréninkové jednotky chceme po trenérovi jednoduchou anamnézu, ve které se ho ptáme na: věk, druh licence a na jeho trenérskou praxi. A dále ho seznámíme s cíli a úkoly diplomové práce.

PRAKTICKÁ ČÁST

7. Výsledková část

Ve výzkumu jsme navštívili tréninkové jednotky žákovských soutěží v České republice. Jako hlavní metodu jsme si zvolili přímé pozorování.

navštívená místa	kategorie	trenér
1. BK Baník Most	mladší žáci	Konvičný
2. Welsch basketball academy	starší žačky	Štěpánková
3. SK Aritma Praha	mladší + starší žačky	Borovička
4. TJ Sokol Vyšehrad	starší žáci „A“	Treml
5. TJ Sokol Vyšehrad	starší žáci „B“	Klapal
6. TJ Sokol Horní Počernice	starší žáci	Burda

Hospitační záznam č. 1

Datum: 10. 10. 2006	Trenér: Bc. Martin Konvičný
Pozorovatel: Janouškovec Kamil	Věk: 28 let
Klub: BK Baník Most	Licence: C
Kategorie: Mladší žáci	Délka praxe: 5 let

Druh MOF					Druh zpětné informace			
1.	2.	3.	4.	5.	KN	KV	ZN	ZV
	1:53					H		
	1:46						HH	J
	1:01					H		JJH
	1:50					H	H	HHHJ
	1:35						H	HHJ
4:30								
			3:50				JJJJ	JJJJ
			4:20		JJJ		JJJ	HJJJJ
			3:50		JJ	J	HJH	JJJJJ
			2:20		J			HJHJ
0:35						HH		J
			1:30					J
0:30						H		
			3:40		J		J	
6:10						H	H	J
11:45	8:05		19:30					

KN - 0	KN - 0	KN - 0	KN - 7J	KN - 0
KV - 4H	KV - 3H	KV - 0	KV - 1J	KV - 0
ZN - 1H	ZN - 4H	ZN - 0	ZN - 9J,2H	ZN - 0
ZV - 2J	ZV - 5J,6H	ZV - 0	ZV - 16J,3H	ZV - 0

1. Přípravné cvičení 1. typu
2. Přípravné cvičení 2. typu
3. Herní cvičení 1. typu
4. Herní cvičení 2. typu
5. Přípravná hra

- KN** - Kladná ZI s nevyjádřeným věcným obsahem
KV - Kladná ZI s vyjádřeným věcným obsahem
KN - Záporná ZI s nevyjádřeným věcným obsahem
KV - Kladná ZI s vyjádřeným věcným obsahem

- J** - Interpersonální forma směřovaná jednotlivci
H - Interpersonální forma směřovaná družstvu

Zhodnocení:

Trénink svého kamaráda jsme pojali jako pilotní studii, na které jsme chtěli zjistit nedostatky a ověřit si metody přímého pozorování v praxi. Nakonec jsme toto pozorování zahrnuli do výzkumu.

Během tréninku, který trval 75 minut, trenér poskytl 63 zpětných informací, což znamená téměř každou minutu jednu zpětnou informaci. Nejčastější druh zpětných informací byla záporná zpětná informace s vyjádřeným obsahem a to ve 33 případech. To odpovídá více jak 50% veškerých zpětných informací. V herních cvičeních 2. typu byla použita zpětná vazba ve více jak 60% případech (38x). Zpětná informace byla častěji mířena jednotlivci než celé skupině (63,5% : 36,5%). Trenér si bral hráče většinou stranou a vysvětloval jim, co dělali špatně, ukazoval jim chyby a pomáhal k jejich odstranění.

Zhodnocení:

Další hospitaci jsme absolvovali na Welsh basketbal academy v Kovářově hale na Praze 6. Zde působí jako hlavní trenérka pí. Štěpánková.

Trénink, který jsme shlédli, trval 90 minut a bylo v něm celkem poskytnuto 52 zpětných informací. Celkem 31x (59,6%) byla poskytnuta záporná zpětná informace s vyjádřeným obsahem. Vzhledem k metodicko-organizačním formám byla největší četnost zaznamenána v průpravném cvičení 2. typu a to v necelých 50-ti % (25x). Interpersonální forma byla více směřována jednotlivci než celému družstvu (56% : 44%).

Hospitační záznam č. 3

Datum: 6. 3. 2007

Trenér: Borovička

Pozorovatel: Janouškovec Kamil

Věk: 56 let

Klub: SK Aritma Praha

Licence: B

Kategorie: Mladší + starší žačky

Délka praxe: 24 let

Druh MOF					Druh zpětné informace			
1.	2.	3.	4.	5.	KN	KV	ZN	ZV
9:30								JJ
			7:15				JHJ	HHJJHHHJJ
4:30								
7:20					J		JH	HHHH
	5:05							
	1:20							H
1:45					J			
		2:30					HH	HJJ
			4:00				HJ	HHJ
			4:05			J	JJHJ	JJJJJ
				17:10	JHH	H	JJHJJ	JJJJJHJJHJJH
2:00								
25:05	6:25	2:30	15:20	17:10				

KN – 2J	KN – 0	KN – 0	KN – 2H	KN – 1J,2H
KV – 0	KV – 0	KV – 0	KV – 1J	KV – 1H
ZN – 1J,1H	ZN – 0	ZN – 4H	ZN – 6J,3H	ZN – 4J,1H
ZV – 2J,4H	ZV – 1H	ZV – 2J,1H	ZV – 10J,8H	ZV – 10J,3H

1. Průpravné cvičení 1. typu
2. Průpravné cvičení 2. typu
3. Herní cvičení 1. typu
4. Herní cvičení 2. typu
5. Průpravná hra

- KN – Kladná ZI s nevyjádřeným věcným obsahem
 KV – Kladná ZI s vyjádřeným věcným obsahem
 KN – Záporná ZI s nevyjádřeným věcným obsahem
 KV – Kladná ZI s vyjádřeným věcným obsahem

- J – Interpersonální forma směřovaná jednotlivci
 H – Interpersonální forma směřovaná družstvu

Zhodnocení:

Další hospitační hodinu jsme ztrávili na ZŠ Mládi. Zde trénuje družstvo mladších a starších zákyň SK Aritma Praha. Hráčky hrají českomoravskou basketbalovou ligu a v době naší návštěvy byli na třetí příčce tabulky. Trenérem je pan Borovička.

Tréninková jednotka trvala 90 minut. Během této doby jsme vyzorovali 70 zpětných informací. Nejvíce bylo zpětných informací záporných s vyjádřeným obsahem, a to ve 41 případech (v procentuálním vyjádření to odpovídá 58,6%). Nejvíce zpětných informace poskytl trenér v průpravném cvičení 2. typu, a to v 30 případech (42,8%). Interpersonální forma byla poskytována ve větší míře jednotlivci, a to v poměru 55,7% : 44,3%.

Zhodnocení:

Další hospitační hodinu jsme shlédli na ZŠ Plamínkové, kde trénuje družstvo TJ Sokol Vyšehrad. Zde jsme shlédli družstvo starších dorostenců „A“, kteří hrají žákovskou ligu. Trénink vedl zkušený trenér Radek Tremel.

Tréninková jednotka trvala 90 minut. Během této doby jsme vyzorovali 64 zpětných informací. Nejvíce bylo zpětných informací záporných s vyjádřeným obsahem, a to ve 45 případech (v procentuálním vyjádření to odpovídá 70,3%). Nejvíce zpětných informací poskytl trenér v průpravné hře, a to v 31 případech (48,4%). Interpersonální forma byla poskytována ve větší míře skupině, a to v poměru 56,25% : 43,73%.

Zhodnocení:

Den po hospitační hodině na ZŠ Plamínkové, jsme opět navštívili družstvo TJ Sokol Vyšehrad na témže místě. Zde jsme shlédli družstvo starších dorostenců „B“, kteří hrají oblastní přebor. Rozdíl byl markantní jak v herních činnostech jednotlivce, tak ve sledovaných údajích. Trénink vede Martin Klapal.

Tréninková jednotka trvala 80 minut. Během této doby jsme vyzorovali 25 zpětných informací. Největší četnost jsme zaznamenali ve zpětných informacích záporných s vyjádřeným obsahem, a to v 19 případech (odpovídá to 76%). Nejvíce zpětných informací poskytl trenér v herním cvičení 2.typu, tuto hodnotu jsem zaznamenal 16x. Interpersonální forma byla poskytována ve větší míře skupině, a to v poměru 64% : 36%.

Hospitační záznam č. 6

Datum: 20. 3. 2007

Trenér: Jiří Burda

Pozorovatel: Janouškovec Kamil

Věk: 25 let

Klub: TJ Horní Počernice

Licence: B

Kategorie: Starší žáci

Délka praxe: 6 let

Druh MOF					Druh zpětné informace			
1.	2.	3.	4.	5.	KN	KV	ZN	ZV
3:30								H
3:00						J		JJ
1:50								
12:15						J	H	HJJHHHJJ
	4:30				H	H		HHJJHHHHH
2:00								HH
2:00						J		HH
			7:45		H	H	H	HHHHJJHHJ
			8:30		J	HJ	H	HJHJHJ
			8:30					JJHHHHJJ
5:30								
5:30								
35:35	4:30		24:45					

KN - 0	KN - 1H	KN - 0	KN - 1J,1H	KN - 0
KV - 3J	KV - 1H	KV - 0	KV - 1J,2H	KV - 0
ZN - 1H	ZN - 0	ZN - 0	ZN - 2H	ZN - 0
ZV - 6J,9H	ZV - 2J,7H	ZV - 0	ZV - 10J,13H	ZV - 0

1. Průpravné cvičení 1.typu

2. Průpravné cvičení 2.typu

3. Herní cvičení 1.typu

4. Herní cvičení 2.typu

5. Průpravná hra

KN - Kladná ZI s nevyjádřeným věcným obsahem

KV - Kladná ZI s vyjádřeným věcným obsahem

KN - Záporná ZI s nevyjádřeným věcným obsahem

KV - Kladná ZI s vyjádřeným věcným obsahem

J - Interpersonální forma směřovaná jednotlivci

H - Interpersonální forma směřovaná družstvu

Zhodnocení:

V Horních Počernicích jsme byli na poslední hospitační návštěvě. Místní TJ Sokol Horní Počernice trénuje mladý trenér p. Burda. Jeho svěřenci vedou tabulku oblastního přeboru a chtěli by tuto soutěž vyhrát.

V celé tréninkové jednotce, která trvala 100 minut jsme vypořizovali 60 zpětných informací. Drtivá většina z nich byla záporná zpětná informace s vyjádřeným obsahem (47 ZI - 78,3%). Ostatní druhy byli celkem zanedbatelné. Nejvíce zpětných informací trenér poskytl v herním cvičení 2.typu a to v celkové četnosti 30, což odpovídá 50% všech zpětných informací vzhledem k metodicko-organizačním formám. Interpersonální forma byla častěji směřována skupině než jednotlivci v poměru 37:23 (61,7% : 38,3%).

8. Diskuse

Ve výzkumu jsme navštívili 6 tréninkových jednotek basketbalových družstev žákovské kategorie (viz. 6. 1.). Jako hlavní metodu jsme si zvolili přímé pozorování. Cílem je zjistit jaký je vztah mezi druhy zpětných informací a mezi metodicko - organizačními funkcemi, které trenér používá.

Trenéry jsme podrobili krátké anamnéze, ve které jsme jim položili tři otázky: Jaký je jejich věk, jaká je jejich délka praxe a jaký mají druh licence trenéra (tab. č.1).

Jméno	Věk	Délka praxe	Licence
Konvičný	28	5	C
Štěpánková	46	25	B
Borovička	56	24	B
Tremel	33	15	B
Klapal	27	8	B
Burda	25	6	B

tab. č. 1

Vyhodnocení cílů diplomové práce:

1) Kolik zpětných informací podává trenér svým hráčům během tréninku?

V tréninku jsme vypozorovali četnost zpětných informací od 25 do 70. Přesné údaje uvádíme v tab. č. 2. Největší rozdíl byl v tréninku pana Klapala, trenér na začátku popsal činnost a poté ji nechal hráče provádět. I když cvičení prováděli dle našeho názoru špatně, trenér jim neposkytoval zpětnou informaci. V průměru bylo za tréninkovou jednotku trvající 90 minut poskytnuto 55,7 zpětných informací bez rozdílu druhu.

Jméno	Σ zpětných informací
Konvičný	63
Štěpánková	52
Borovička	70
Tremel	64
Klapal	25
Burda	60

tab. č. 2

2) Jaký je nejpoužívanější druh zpětné informace bez rozdílu MOF?

U trenérů, kteří se zúčastnili výzkumu, byla nejčastěji používaná zpětná informace záporná s vyjádřeným věcným obsahem. V tab. č. 3 uvádíme přesné údaje i v procentuálním vyjádření vzhledem ke všem zpětným informacím. Zápornou zpětnou informaci s vyjádřeným obsahem použili trenéři ve 64,7 % všech případů navození komunikace mezi trenérem a hráči (hráčem).

Jméno	nejčtenější druh ZI	četnost	% ke všem ZI
Konvičný	záporná ZI s vyjádřeným obsahem	33	52,40%
Štěpánková	záporná ZI s vyjádřeným obsahem	31	59,60%
Borovička	záporná ZI s vyjádřeným obsahem	41	58,60%
Tremel	záporná ZI s vyjádřeným obsahem	45	70,30%
Klapal	záporná ZI s vyjádřeným obsahem	19	76%
Burda	záporná ZI s vyjádřeným obsahem	47	78,30%

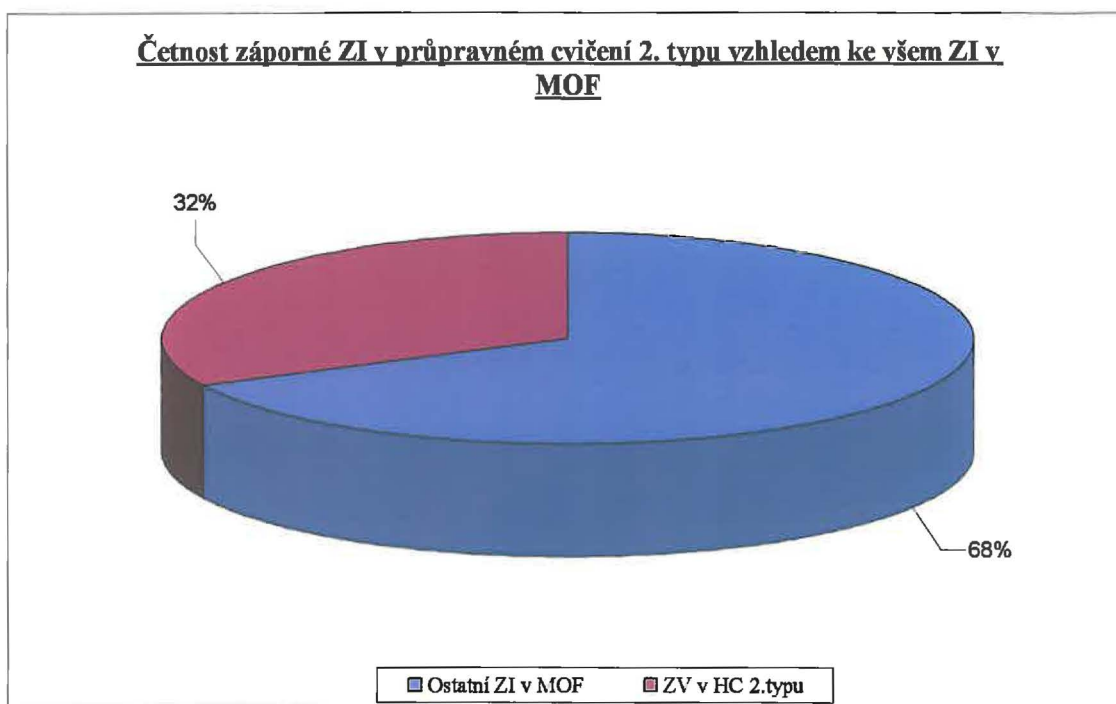
tab. č. 3

3) Jaký druh zpětné informace je nejvíce používán v konkrétní MOF?

Trenéři nejčastěji používají zpětnou informaci zápornou s vyjádřeným věcným obsahem ve vztahu s herním cvičením 2. typu (tab. č. 4, jen jediný pozorovaný trenér poskytl více záporných zpětných informací s vyjádřeným obsahem a to v průpravné hře). Na jednu tréninkovou jednotku připadá toto spojení v 18 případech. Na základě těchto měření můžeme konstatovat, že každá třetí (graf č.1) zpětná informace má podobu záporné zpětné informace s vyjádřeným obsahem a je použita v herním cvičení druhého typu.

Jméno	druh ZI v konkrétní MOF	Četnost	% v celé TJ
Konvičný	ZV v herním cvičení 2. typu	19	30,2 %
Štěpánková	ZV v herním cvičení 2. typu	22	42,3 %
Borovička	ZV v herním cvičení 2. typu	18	25,7 %
Tremel	ZV v průpravné hře	20	31,3 %
Klapal	ZV v herním cvičení 2. typu	11	44 %
Burda	ZV v herním cvičení 2. typu	23	38,3 %

tab. č. 4

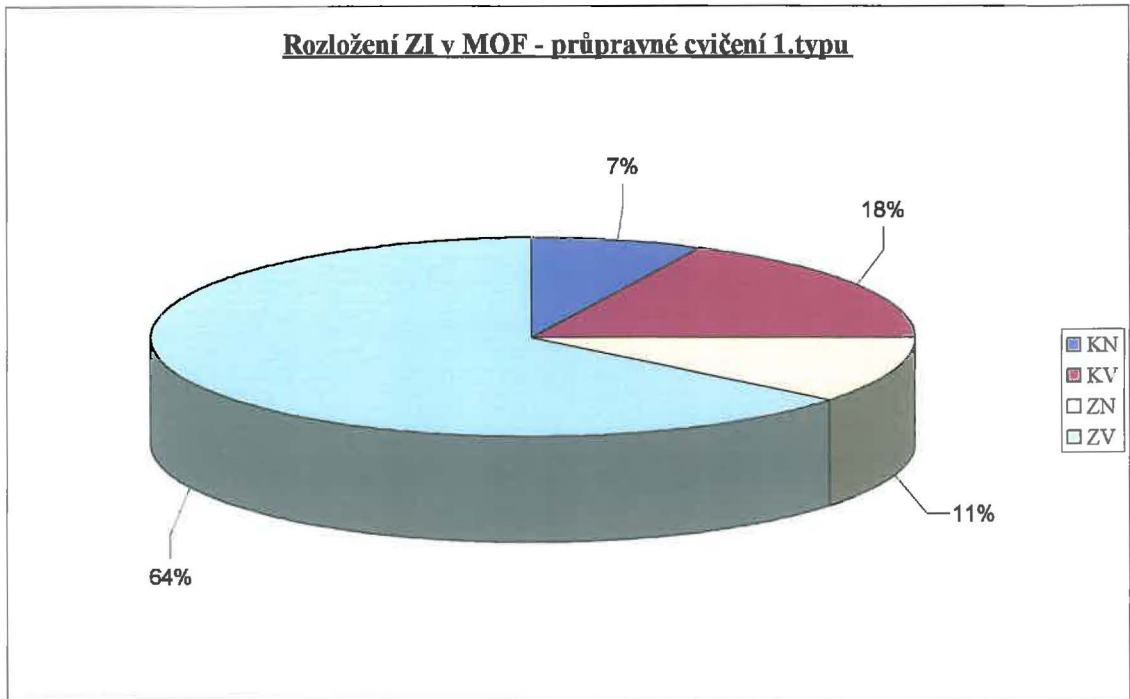
graf č. 1

4) Jaká je četnost zpětných informací v konkrétních MOF?

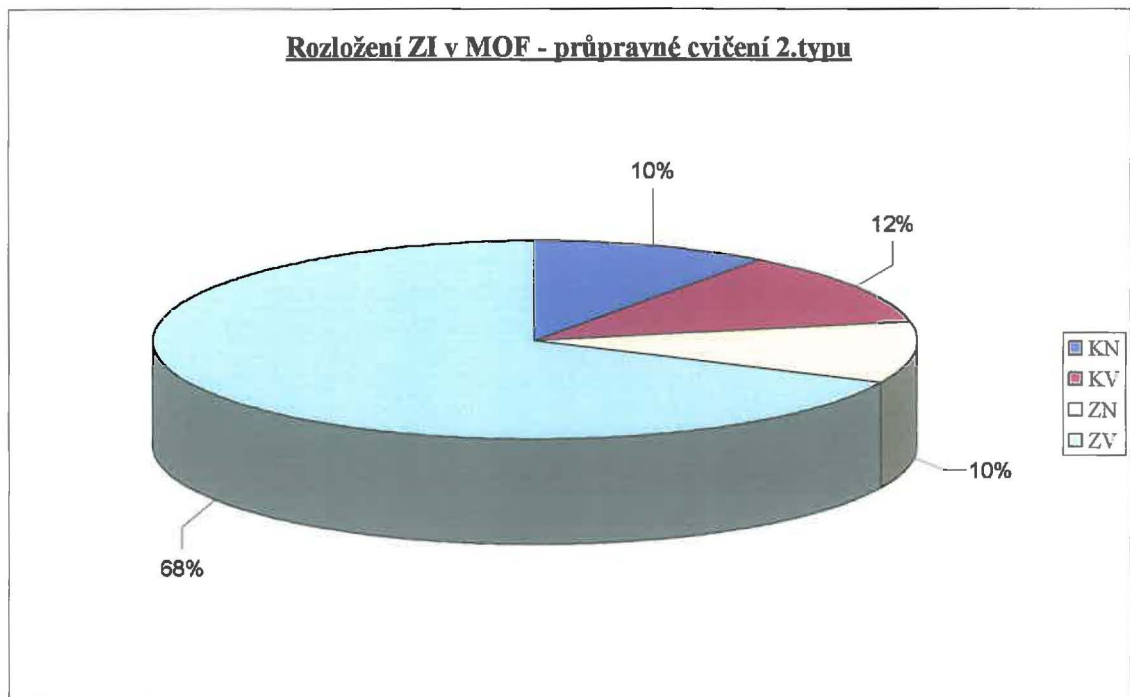
Veškeré údaje uvádíme v tab. č. 5 (grafy č. 2-6 znázorňují podíl jednotlivých zpětných informací v MOF). Z tabulky je patrné, že nejpoužívanějším druhem zpětné informace je záporná s vyjádřeným obsahem. Metodicko - organizační forma, ve které je největší počet komunikace, je herní cvičení 2. typu. Záporná zpětná informace s vyjádřeným obsahem je velice oblíbená i v ostatních metodicko - organizačních formách, a tak můžeme konstatovat, že jí trenéři používají nejčastěji v podávání zpětné informace svým hráčům.

Druh ZI / druh MOF	1.	2.	3.	4.	5.	Σ
KN	4	5	0	13	4	26
KV	10	6	6	10	8	40
ZN	6	5	4	30	8	53
ZV	36	34	4	108	33	215
Σ	56	50	14	161	53	334

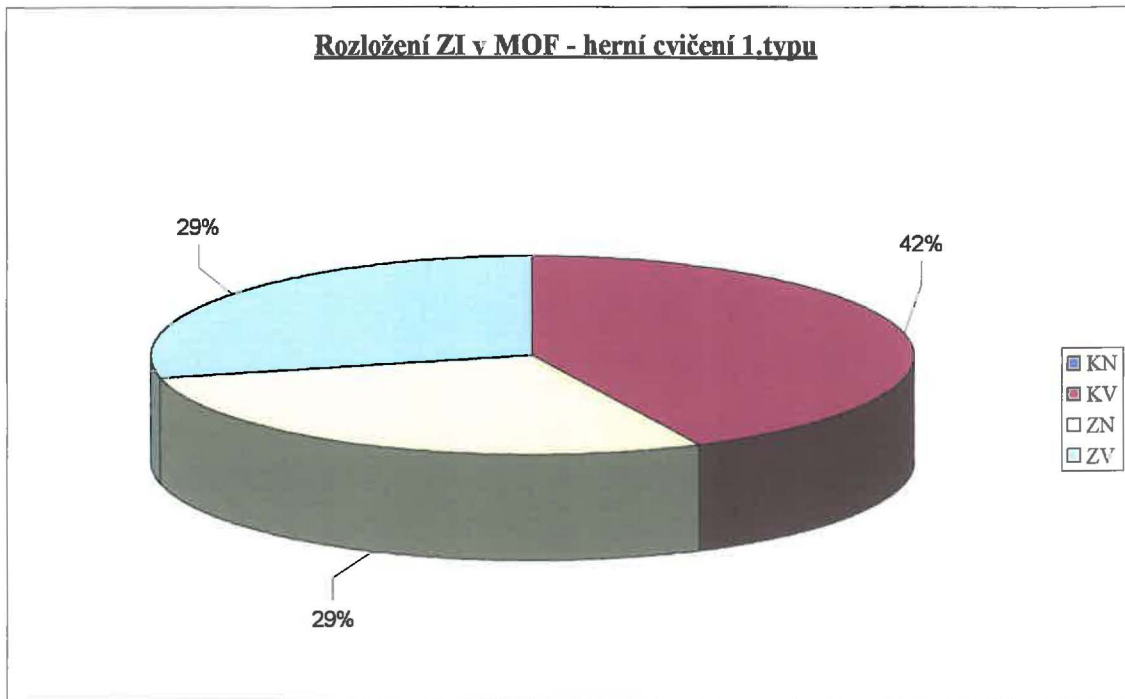
tab. č. 5

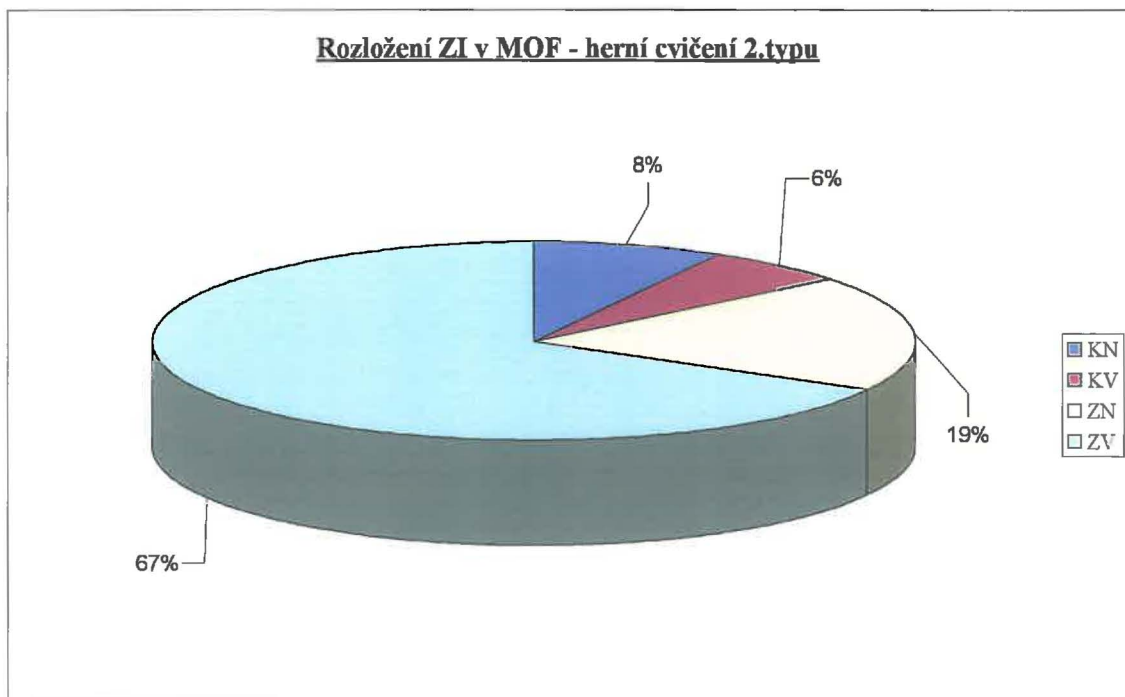
graf č. 2

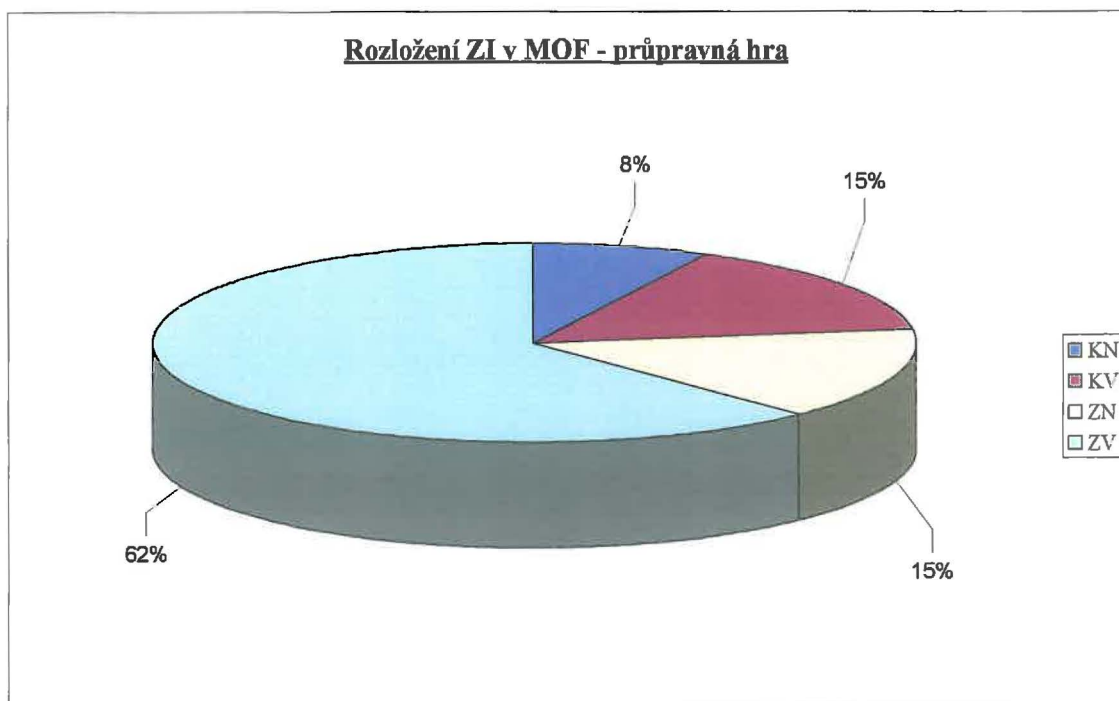
graf č. 3

graf č. 4

graf č. 5

graf č. 6

5) Jaké sociálně interakční formy jsou používány v MOF?

V práci jsme sledovali sociálně interakční formu zaměřenou na jednotlivce a hromadnou. Rozložení je velice rovnoměrné (tab. č. 6 a č. 7). Trenéři používají v průměru ve stejné míře jak sociálně interakční formu zaměřenou na jednotlivce, tak na celou skupinu hráčů (graf č. 8 – 12). Největší rozdíly jsme zaznamenali v průpravném cvičení 2. typu, kde se trenéři snažili informovat ve větší míře celou skupinu (graf č. 9). Pro změnu v herním cvičení 2. typu trenéři upozorňují na chyby, kterých se dopustil jednatlivec (viz graf č. 11).

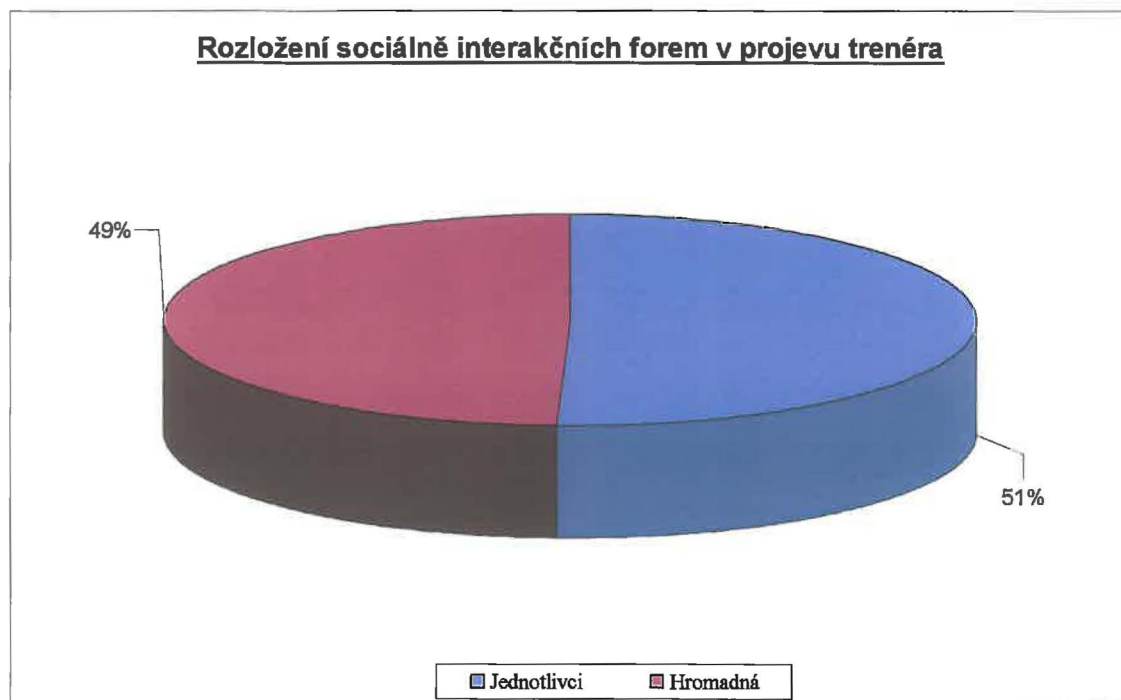
Druh ZI	Sociálně interakční forma směřovaná jednotlivci v MOF				
	1.	2.	3.	4.	5.
KN	4	3	0	8	3
KV	3	2	4	6	3
ZN	2	1	0	21	4
ZV	17	11	2	57	18

tab. č. 6

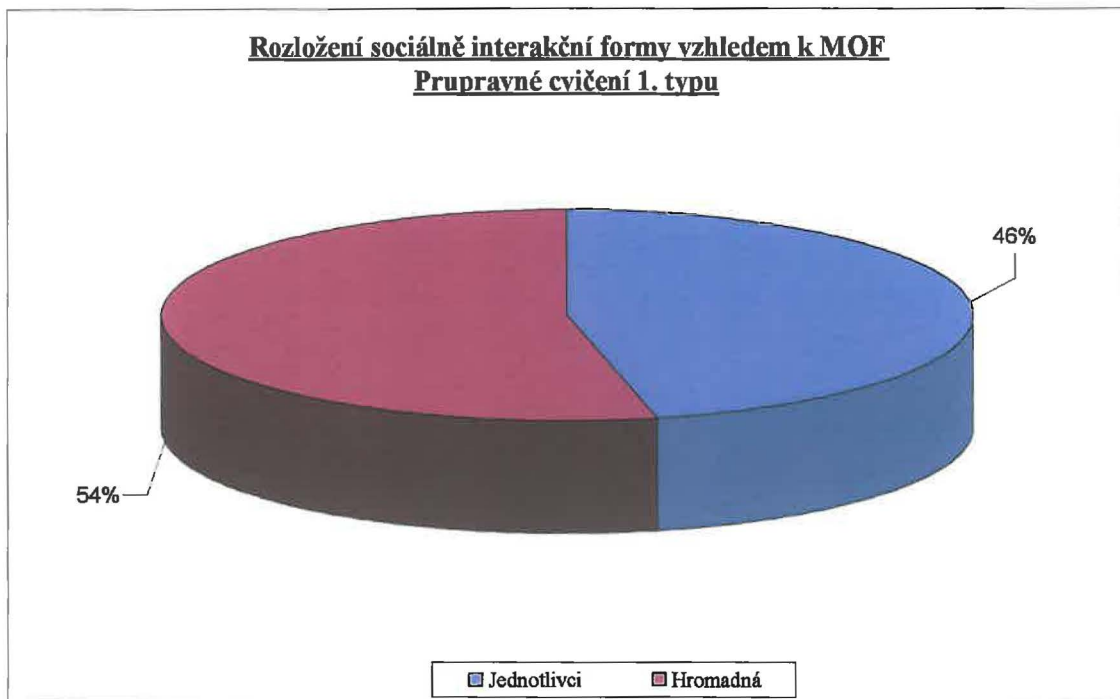
Druh ZI	Sociálně interakční forma směřovaná skupině v MOF				
	1.	2.	3.	4.	5.
KN	0	2	0	5	2
KV	7	4	2	4	5
ZN	4	4	4	9	4
ZV	19	23	2	50	15

tab. č. 7

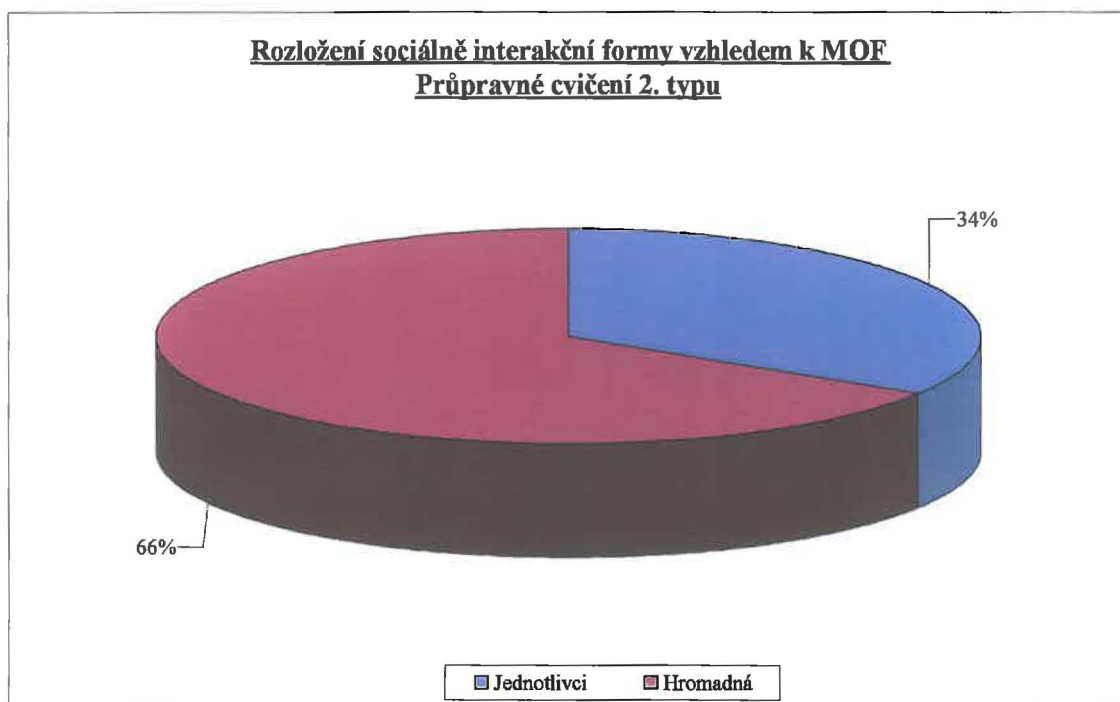
Z následujícího grafu (graf č. 7) je patrné, že trenéři skoro ve stejné míře používají sociálně interakční formu zaměřenou jak na celou skupinu, tak zaměřenou na jednotlivce.

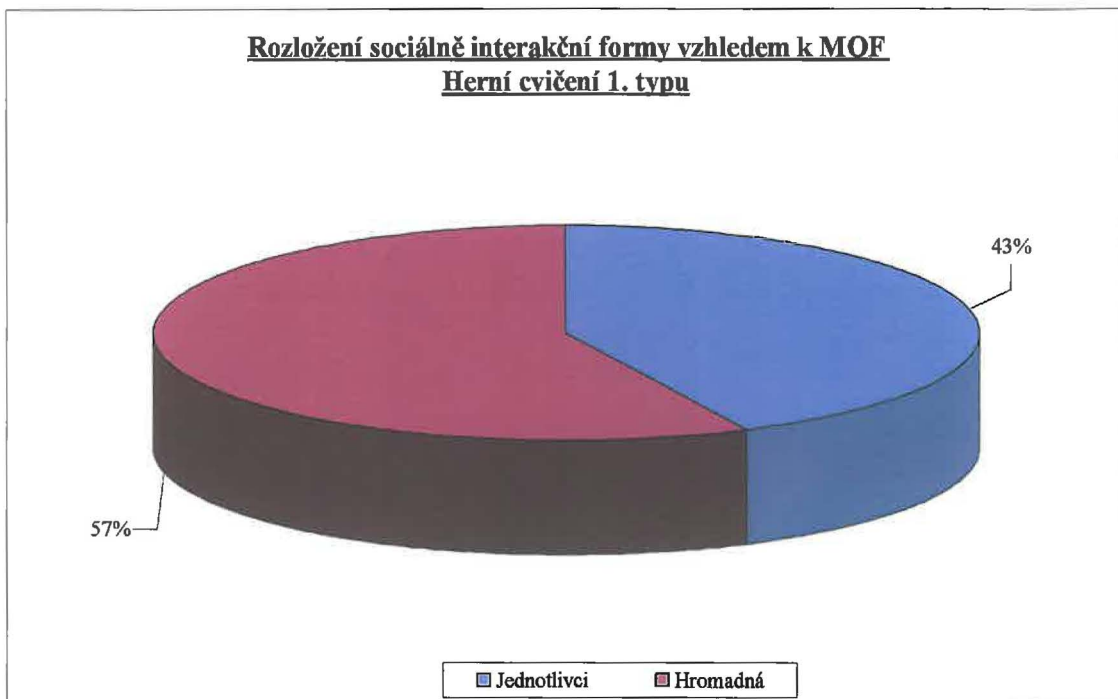
graf č. 7

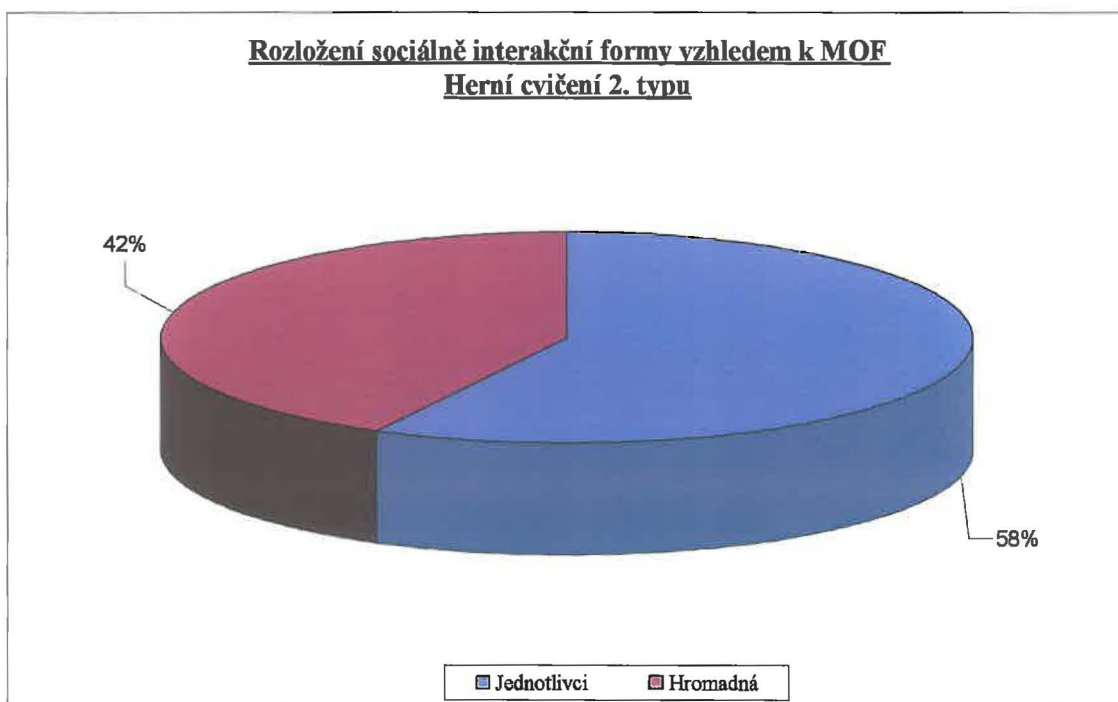
graf č. 8

graf č. 9

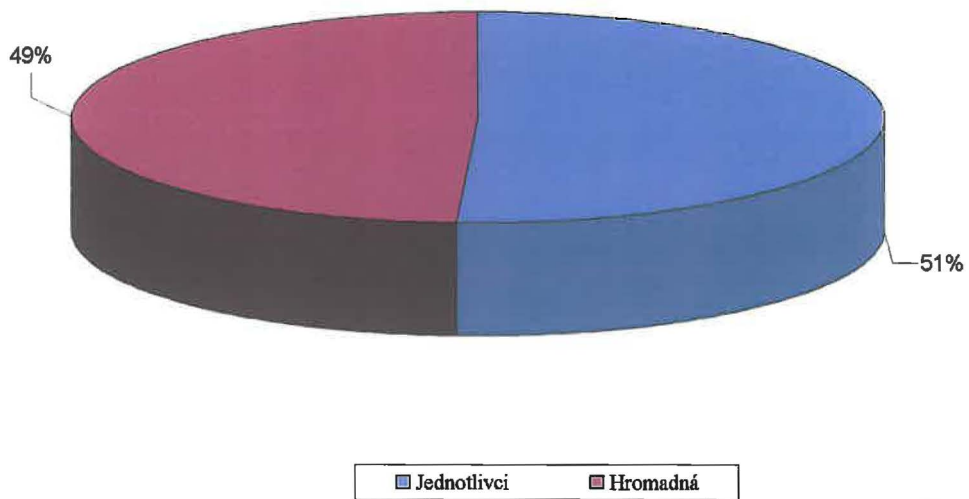

graf č. 10

graf č. 11

Rozložení sociálně interakční formy vzhledem k MOF
Průpravná hra

graf č. 12

9. Závěr

V diplomové práci jsme metodou přímého pozorování zjišťovali, jaká je analýza zpětných informací vzhledem k metodicko – organizačním formám v basketbalu mládeže.

Pozorování jsme uskutečňovali v tréninkových jednotkách, kterých jsme se účastnili. Celkový počet hospitací je 6.

Ve sledovaných údajích jsme došli k následujícím výsledkům.

Během tréninkové jednotky, která průměrně trvá 90 minut je trenérem poskytnuto v průměru 55,6 zpětných informací.

Zpětnou informací, která je trenéry poskytována v největší míře, je záporná zpětná informace s vyjádřeným obsahem. Je používána ve 64,7 % případů. Trenéři v praxi upozorňují převážně na nedostatky, chyby a špatné provedení svých svěřenců. Při nácviku a zdokonalování herních činností jednotlivce, kdy hráči ještě nemají zautomatizované pohyby s míčem i bez míče, jsou k tomuto druhu zpětné informace víceméně přinuceni. Požadavkem na kvalitní zpětnou vazbu by měla být záporná zpětná informace s vyjádřeným obsahem (Karásková, Krobotová, 1997). Tento požadavek výzkumem potvrzujeme v plném rozsahu.

Dalším zkoumaným faktorem je metodicko – organizační forma, ve které je četnost zpětných informací největší. Největší procentuální zastoupení má zpětná informace záporná s vyjádřeným věcným obsahem v herním cvičení 2. typu. Toto spojení je v tréninku použito ve 32 % případů. To znamená, že každá třetí zpětná informace je poskytnuta v tomto spojení. Trenéři mají větší tendenci opravovat své svěřence v herních kombinacích a systémech, než v herních činnostech jednotlivce. Ty jsou ale základem každého výkonu a jsou nedílnou součástí pozdější vrcholové výkonnosti. Mladí hráči namísto toho, aby zdokalovali své herní činnosti jednotlivce, jsou tlačeni do herních systémů a kombinací, které jim říkají, co mají dělat a kam mají běžet. A pokud se dostanou do situace, kterou nemají naučenou, tak jsou ztraceni. Tento přístup už od žáků preferuje nemalá část trenérů. V žákovských kategoriích má být maximální snaha o naučení herních činností jednotlivce. Jistě souhlasíme s názorem, že spousta klubů je tlačena za výsledkem a tak jsou trenéři nuceni používat nacvičené signály,

které jim pomáhají tyto výsledky plnit. Ale vyrostou z těchto hráčů v budoucnu hráči alespoň evropského formátu?

V poskytování sociálně interakčních forem je situace téměř shodná. Trenéři v téměř shodné míře upozorňují jak jednotlivce, tak celý tým. V průpravném cvičení 2. typu je sociálně interakční forma více přikloněna na stranu hromadnou. Domníváme se, že trenéři vysvětlují převážně herní činnosti jednotlivce celému družstvu. Naopak v herním cvičení 2. typu je větší část sociálně interakční formy věnována jednotlivci. Zde se domníváme, že při chybě v určitém systému je hráči vysvětlováno jeho provinění vůči posloupnosti a návaznosti systému.

HYPOTÉZY

1. Podle vlastních zkušeností se domníváme, že trenéři nejčastěji používají zpětnou informaci zápornou s vyjádřeným věcným obsahem – **potvrzena v plném rozsahu**
2. Sociálně interakční forma je převážně zaměřena na hráče. To znamená větší snahu o individuální chování k hráči – **potvrzena z 50 %**.

10. Použitá literatura:

1. Dobrý, L., Semiginovský, B. *Sportovní hry. Výkon a trénink*. Praha : Olympia, 1988.
2. Dobrý, L., Svatoň, V., Šafaříková. *Analýza didaktické interakce v tělesné výchově*. Praha : Karolinum 1997.
3. Hendl, J. *Úvod do kvalitativního výzkumu*. Praha : Karolinum, 1999.
4. Kalhous, Z., Obst, O a kol. *Školní didaktika*. Praha : Portál, 2002.
5. Karásková, M., Krobotová, L. *Některé aspekty řečového projevu učitele*. Olomouc : Univerzita Palackého, 1997.
6. Kučerová, S a kol. *Texty ke studiu otázek výchovy*. Brno : Masarykova univerzita, 1994.
7. Nelešovská, A. *Pedagogická komunikace*. Olomouc : Univerzita Palackého, 2001.
8. Novák, Z., Pstružinová, J. *Verbální složka intelektové schopnosti žáků*. Praha : Academia, 1982.
9. Rychtecký, A., Fialová, L. *Didaktika školní TV*. Praha : Karolinum, 2004.
10. Svoboda, B., Kocourek, J. *Výzkum osobnosti a vyučovací činnosti učitele tělesné výchovy*. Praha : Olympia, 1987
11. Svatoň, V., Dobrý, L., Šafaříková, J., Skopová, M., Marvanová, Z. *Analýza interakce mezi učitelem a žáky ve vyučovacích hodinách tělesné výchovy*. Praha : Olympia, 1987.
12. Šmíd, P. Abeceda basketbalu – průpravné hry. *Školní sport 2006*, č.12, s. 8
13. Velenský, M a kol. *Průpravné hry*. Praha : Karolinum, 2005.